

LICHAMELIJKE MAGAZINE *opvoeding*

NUMMER 8 Jaargang 103 | september 2015

TOPIC

Motiverend beoordelen

EEN DOUCHEBROEK?

Nieuwe collega's stellen zich voor

Interview met de manager Topsport van NOC*NSF

kvlo.nl

 KVLO

SmartGoals SCHOOL

Nieuwe manier van bewegen

NIEUW!

Inclusief leerlijnen en
SmartGoals App

www.huski.nl

info@huski.nl

tel.030 8000 600

Sportimpuls Jan Luiting Fonds

1/2 pg

Dé Specialist in actieve schoolreizen!

Wintersport

Outdoor

Zeilkampen

Beachcamps

Bezoek onze vernieuwde website www.huski.nl

→ SPORTIMPULS PRAKTIJKREEKS BRUGGEN SLAAN TUSSEN LICHAAMELIJKE OPVOEDING EN JEUGDSPORT?

SOFTBAL, SLA JE SLAG!

Wie is er niet bekend met softbal? Vrijwel iedereen kent de sport uit zijn schooltijd na de basisschool. Niet alleen bij verenigingen, maar ook op scholen en zelfs op trapveldjes of in het park wordt de sport veel beoefend. De veelzijdige softbalsport biedt dan ook volop uitdaging, spelplezier en aanknopingspunten voor een betekenisvolle invulling van het bewegingsonderwijs.

Softbal is een uitdagende jeugdsport. Mits er aandacht is voor het creëren van slagsucces en spelplezier. Hoe je dat doet, staat in het boek *Softbal, sla je slag!*. In het boek komen alle belangrijke softbalthema's aan bod. Daarnaast is er ruimschoots aandacht voor materiaalkeuze en regeltaken. Naast veel oefeningen om beter te leren softballen, biedt het boek beschrijvingen van allerlei spelvormen.

€16,90 incl. btw

ISBN: 978-90-72335-47-0

ATLETIEK ALS UITDAGING

Wil je atletiek beoefenen, dan zijn atletiekverenigingen daarvoor de eerst aangewezen plek. Hier kunnen vele kinderen, vanaf ongeveer zes jaar, van de sport genieten. Ook het bewegingsonderwijs op scholen biedt echter tal van mogelijkheden. Gelet op de veelzijdigheid van de sport, mag dat geen verrassing heten.

Atletiek biedt volop mogelijkheden om bewegingslessen attractief en betekenisvol in te vullen. Hoe u dat kunt doen, leest u in het boek *Atletiek als uitdaging*. Naast een groot aantal sprintvormen, oriëntatielopen en meerkampen beschrijft het boek aantrekkelijke circuits en estafettevormen. Tevens gaat het in op verschillende mogelijkheden om atletiekwedstrijden eens anders te organiseren.

€13,50 incl. btw

ISBN: 978-90-72335-28-7

Te bestellen via www.janluitingfonds.nl

janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

→ In samenwerking met Arko Sports Media

Topic Motiverend beoordelen

Beoordelen: één van de meest complexe taken van een docent LO. In dit topic staat de relatie tussen beoordelen en het motiveren van leerlingen in het voortgezet onderwijs centraal. De basis hiervoor is gelegd in het project 'Een Punt voor Gym' van Fontys Sporthogeschool, met als partners de Universiteit Gent, SLO, KVLO, Heerbeek College (Best), Sint Janslyceum (Den Bosch), Beatrix College (Tilburg), Udens College (Uden), en BS. De Bijenkorf (Eindhoven). Het project werd ondersteund door alle LO-opleidingen van Nederland.

10

20

20

Topic

- 6** Motivatie van leerlingen: de zelfdeterminatietheorie
Lars Borghouts e.a.
- 10** Evalueren om te leren: motiverend beoordelen in de les LO
Menno Slingerland e.a.
- 22** Motiverend beoordelen binnen de lessen turnen
Harm van den Bergh en Peter van Brunschot
- 26** Motiverend beoordelen binnen de lessen spel
Gwen Weeldenburg, Menno Slingerland en Lars Borghouts
- 34** 'Help, ik krijg vandaag een cijfer'
Christa Krijgsman e.a.

Praktijk

- 17** Sportitude
Dennis Witsiers
- 20** CricKIDS
MARIKE DICKMAN
- 22** Motiverend beoordelen binnen de lessen turnen
Harm van den Bergh en Peter van Brunschot
- 26** Motiverend beoordelen binnen de lessen spel
Gwen Weeldenburg, Menno Slingerland en Lars Borghouts
- 30** Een andere aanpak van de klimlessen: boulderen
Frans Melskens

46

En verder

- 14** Even voorstellen
Chris Hazelebach, Corine Visser en Marja Nieuwenhuizen
- 38** Interview met Jeroen Bijl
Hans Dijkhoff

Rubriek

- 5 Voorwoord
- 16 Recht
- 33 Onderwijs
- 41 Column Mery Graal
- 45 Scholing
- 46 Nieuws

Fotograaf cover: Anita Riemersma

Colofon Redactie: Hans Dijkhoff (hoofdredacteur) Maarten Massink (praktijkredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) **Redactieraad:** Monique van Ark, Hilde Bax, Peter Barendse, Berend Brouwer (VZ), Jan Faber, Harold Hofenk, Frank Jacobs, Liesbeth Jans, Gerda Op het Veld, Sebastiaan Platvoet en Herman Verveld. **Redactieadres:** KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, Tel.: 030 69 20 847, e-mail: redactie@kvlo.nl. **Abonnementen:** Jaarabonnement € 60,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 5,- (excl. verzendkosten). Iedere week verschijnt er een digitale nieuwsbrief. Aanmelden via www.kvlo.nl. **Verschijningsdata:** zie www.kvlo.nl. **Handelsadvertenties:** Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com. **Druk:** Drukkerij Ten Brink, Meppel. **Vormgeving en opmaak:** FIZZ Marketing en communicatie, Meppel. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Wij hebben dit magazine met uiterste zorg samengesteld. Wij hebben daarbij steeds getracht mogelijke rechthebbenden te achterhalen. Indien u onverhoopt meent rechten te kunnen doen gelden, dan verzoeken wij u dit kenbaar te maken bij de redactie.

Paul

Paul van Vliet is tachtig jaar. Ik ben al mijn hele leven een grote fan van hem en vooral zijn prachtige liedjes zijn vaak een bron voor inspiratie. Voor zijn verjaardag kreeg hij een avond Carré ter beschikking en had daarvoor zijn vrienden Joep van 't Hek, Herman van Veen, Bert Visscher en Jochem Myjer uitgenodigd. Een prachtige avond met de opbrengst voor Unicef. Op zich heeft dit niets met lichamelijke opvoeding te maken. Maar aan het begin van het nieuwe schooljaar wil ik graag mijn waardering voor jullie allemaal uitspreken en dat kan het beste met onderstaande tekst van, inderdaad Paul van Vliet.

Ik drink op de mensen
Die bergen verzetten
Die door blijven gaan met hun kop in de wind
Ik drink op de mensen
Die met vallen en opstaan
Blijven geloven
Met het geloof van een kind.

Ik drink op de mensen
Die dingen beginnen
Waar niemand van weet wat de afloop zal zijn
Ik drink op de mensen
Van wagen en winnen
Die niet willen weten van water in wijn.

Ik drink op de mensen
Die blijven vertrouwen
Die van te voren niet vragen
'Voor hoeveel' en 'waarom'
Ik drink op de mensen
Die dóór blijven douwen
Van doe het maar wél
En kijk maar niet om.

Ik drink op de mensen
Die alles verloren
Die weg zijn gezakt
En zijn ondergegaan.
Ik drink op de mensen
Die terug bleven vechten
En daarna herboren
Weer op zijn gestaan.

Ik drink op het béste
Van vandaag en van morgen
Ik drink op het mooiste waar ik van hou
Ik drink op het maximum
Wat er nog in zit
In vandaag en in morgen
In mij en in jou!!

Jan Rijpstra

Motivatie van leerlingen: de zelfdeterminatietheorie

Dit topic gaat over het beoordelen van LO op een voor leerlingen motiverende manier. In dit eerste artikel beantwoorden we eerst de vragen: wat is eigenlijk motivatie en hoe kun je dat beïnvloeden?

TEKST LARS BORGHOUTS, E.A. FOTO'S: MARTIN HOGEBOOM

Beoordelen bij LO is niet eenvoudig, onder andere omdat leerlingen erg verschillen in motorische aanleg (Borghouts & Slingerland, 2014; Borghouts, Van Dokkum, & Slingerland, 2014). Bovendien heeft LO ook een overstijgend doel: we willen leerlingen bekwaam maken om succesvol deel te kunnen nemen aan de bewegingscultuur, zodat ze een gezonde, actieve leefstijl ontwikkelen (Brouwer et al., 2011). Daarvoor willen we leerlingen een aantal zaken leren, welke zijn vastgelegd in kerndoelen en eindtermen. En we willen leerlingen vooral ook plezier meegeven in sport en bewegen, oftewel er motivatie voor bij ze bewerkstelligen. Zodat ze goed meedoen met de gymles en hopelijk ook buiten school gaan bewegen. Maar wat houdt motivatie eigenlijk in? Iedereen is waarschijnlijk wel bekend met de begrippen extrinsieke en intrinsieke motivatie. Het wijdverbreide gebruik van die twee termen suggereert dat je slechts op twee manieren gemotiveerd zou kunnen zijn. Dit is echter een wat te eenvoudige voorstelling van zaken. Een theorie die dit mooi illustreert, en die we in dit topic gebruiken, is de zelfdeterminatietheorie (ZDT) (Deci & Ryan, 2000). Hoewel deze theorie wel eens eerder aan bod is gekomen in de Lichamelijke Opvoeding (Mossel & Witsiers, 2012), leggen we haar voor een goed begrip van dit topic eerst uit, vertaald naar de praktijk.

Zelfdeterminatietheorie

De ZDT (figuur 1) stelt dat het gedrag van een persoon in mindere of meerdere mate 'zelfbepaald' (oftewel zelf-gedetermineerd) kan zijn.

Wat dit betekent, illustreren we aan de hand van een voorbeeld. Stel je een les touwklimmen voor. We gaan kijken naar de motivatie van zes verschillende (fictieve) leerlingen: Isa, Luc, Mirhan, Eline, Gijs en Sil.

Isa heeft een ontzettende hekel aan de gymles en al helemaal aan touwklimmen. Omdat ze vorige week heeft gehoord dat er deze les touwklimmen op het programma staat, is ze 'ziek' en dus afwezig. Oftewel, ze spijbelt omdat ze gewoon weigert te klimmen. De ZDT noemt dit amotivatie.

Luc is wel in de les, maar heeft zo ongeveer een even grote hekel aan touwklimmen. Hij is er ook niet goed in. Maar de leraar zegt dat hij op zijn minst tot de helft van het touw moet komen, omdat hij anders een onvoldoende krijgt. Met zichtbare tegenzin begint Luc er dan toch maar aan. De ZDT noemt dit externe regulering. Mirhan houdt ook niet van klimmen, hij vindt het eng. Maar hij is bang om uitgelachen te worden als hij dat toegeeft. En bovendien: hij heeft net ruzie met een andere jongen in de klas en die klimt gewoon breed lachend naar boven. Mirhan doet net alsof er niets aan de hand is en klimt (met het zweet in zijn handen) naar boven. Hij heeft het gevoel dat hij wel móet. De ZDT noemt dit geïntrojecteerde regulering.

Mirhan houdt ook niet van klimmen, hij vindt het eng

Eline is best sportief, maar heeft ook last van hoogtevrees. Ze wil echter tóch touwklimmen. Ze heeft namelijk gehoord en gemerkt, dat haar hoogtevrees minder wordt als ze ermee oefent. Hoe vaker ze klimt, hoe minder angstig ze wordt. En omdat ze graag van haar hoogtevrees af wil komen, spreek ze zichzelf in gedachte moed in ('kom op, je kan het!') en gaat omhoog. Eline wil omhoog maar alleen om van haar hoogtevrees af te komen. De ZDT noemt dit geïdentificeerde regulering.

Gedrag	Niet-zelfbepaald (gecontroleerd)		autonomie, verbondenheid, competentie			Zelfbepaald (autonom)
Type motivatie	AMOTIVATIE		EXTRINSIEKE MOTIVATIE			INTRINSIEKE MOTIVATIE
Type regulering	Niet gereguleerd	Externe regulering	Geïntrojecteerde regulering	Geïdentificeerde regulering	Geïntegreerde regulering	Intrinsieke regulering
Voorbeeld touwklimmen	..weigert te klimmen	..moet klimmen van docent	..klimt om niet uitgelachen te worden	..klimt om van hoogtevrees af te komen	..doet fanatiek mee want voelt zich sportief	..vindt klimmen echt leuk
Fictieve leerling	Isa	Luc	Mirhan	Eline	Gijs	Sil

Gijs is een sportieveling. Altijd fanatiek met de gymles. Hij voetbalt zelf op hoog niveau. Hij vindt bijna alles wat met sport te maken heeft leuk, behalve turnen... en touwklimmen. Maar hij klimt natuurlijk wel als een van de eersten (en snelsten) naar boven. Want 'Gijs is sport'. De ZDT noemt dit geïntegreerde regulering. Sil tenslotte, klimt altijd overal op en in. Al van

Gijs klimt natuurlijk wel als een van de eersten (en snelsten) naar boven

jongs af aan. Bomen, muurtjes, rotsen. Als Sil iets ziet waar je eventueel op kan klimmen, dan hangt hij al halverwege. Vindt hij gewoon kicken.

Zes leerlingen, waarvan er vijf klimmen, elk met een eigen motivatie. De ZDT zou alleen Sil intrinsiek gemotiveerd noemen. De andere vier die klimmen, zijn extrinsiek gemotiveerd, maar op een verschillende manier. Gijs wil het uit zichzelf, ook al is het 'niet helemaal zijn ding', en Luc 'moet' van de leraar. Hun motivatie wordt op verschillende manieren gereguleerd (fig. 1). Vanuit het oogpunt van motivatie, is het goed als leerlingen in figuur 1 zich zo veel mogelijk bevinden aan de rechterzijde: de zelfbepaalde of autonome kant. Niet alle leerlingen hoeven klimmen zo leuk te gaan vinden als Sil. Maar hoe meer zelfbepaald, hoe beter. De ZDT spreekt dan ook niet van 'veel' of 'weinig' motivatie; het gaat om de kwaliteit van motivatie. Maar hoe krijg je leerlingen indien nodig nu meer 'naar rechts' in dat continuüm?

Psychologische basisbehoeften

De waarde van de ZDT voor onderwijs zit hem in het feit dat het ook goede aanknopingspunten biedt voor de praktijk. Er is veel bewijs uit onderzoek dat motivatie in de 'gunstige', autonome richting is te bewegen wanneer leerlingen het gevoel hebben dat hun zogenaamde 'psychologische basisbehoeften' zijn vervuld, terwijl gecontroleerde motivatie ontstaat wanneer deze gefrustreerd worden (Haerens, Aeltermans, Vansteenkiste, Soenens, & Van Petegem, 2015). Die psychologische basisbehoeften zijn *autonomie*, *verbondenheid* en *competentie*. De ZDT stelt dat dit aangeboren behoeften zijn van elke mens, nodig voor welzijn en psychologische groei (Deci & Ryan, 2000). We zullen de drie basisbehoeften hier kort uitleggen, maar eerst gaan we in gedachten op vakantie. Neem even kort de tijd om na te denken over de volgende vraag: hoe zou jouw ideale vakantie eruit zien?

(..... Denkpauze.....)

Je hebt vast iets gekozen dat je graag doet, of altijd al had willen doen. Of dat nu op het strand liggen is of diepzeeduiken. In ieder geval iets dat jij zélf mag bepalen, iets dat echt bij jou past. Verder is de kans groot dat je die ideale vakantie zou willen doorbrengen met goede vrienden, familie, of je gezin. In ieder geval met mensen die je graag mag, en die jou graag mogen. En tenslotte zou je waarschijnlijk iets gaan doen waarvoor je enige aanleg hebt. We zien hierin de drie psychologische basisbehoeften terugkomen. Wanneer je *autonomie* ervaart, betekent dit dat je het gevoel hebt dat je zelf invloed hebt op je gedrag. Dat het echt

jouw eigen keuze is, dat het echt bij jou past. Wanneer je *verbondenheid* ervaart, is als je iets samen doet met mensen die je graag mag. En je voelt je *competent* wanneer je het gevoel hebt dat je een bepaald gedrag tot een goed einde kunt brengen. Zeker als het iets is waarvoor je eerst flink je best hebt moeten doen; als het dan lukt, voel je je pas écht goed. Er zijn maar weinig mensen die niet te motiveren zijn voor hun ideale vakantie. En wat voor vakantie geldt, geldt voor ander gedrag ook: hoe meer er wordt voldaan aan die drie psychologische basisbehoeften, hoe beter de kwaliteit van de motivatie. Dus door in te spelen op die basisbehoeften kan een leraar LO ervoor zorgen dat een leerling beter gemotiveerd wordt.

Autonomie kun je bijvoorbeeld stimuleren door keuzevrijheid in te bouwen, eigen initiatief te stimuleren en je goed in te leven in wat een leerling nu eigenlijk wil. Zodat deze het gevoel heeft zichzelf te mogen zijn en invloed te hebben op wat er gedaan wordt in de les. Verbondenheid kun je als docent stimuleren door interesse te tonen in de leerlingen, met ze mee te denken en voelen, maar ook door open, duidelijk en consistent te zijn over bijvoorbeeld gedragsregels. Ook kun je verbondenheid tussen leerlingen onderling proberen te bevorderen. Competentie kun je als docent tenslotte beïnvloeden door bijvoorbeeld rekening te houden met het niveau van de leerling, door uitdagingen maar haalbare doelen te stellen en door het geven van inhoudelijk zinvolle, positieve feedback. Ook het bieden van structuur is hierbij van groot belang, zodat de leerling weet wat er van hem verwacht wordt.

Uiteraard kun je de basisbehoeften als docent ook op negatieve wijze beïnvloeden. We spreken dan van behoefte-*frustratie*. Voorbeelden daarvan zijn dwang uitvoeren (frustratie van autonomie), leerlingen voor gek zetten voor de klas (frustratie van verbondenheid), of hen het gevoel geven dat ze 'er niks van kunnen' (frustratie van competentie). Deze uitingen van een 'controlerende' lesgeefstijl, hangen samen met gecontroleerde motivatie en amotivatie bij leerlingen (Haerens et al., 2015).

Toetsen en beoordelen

Hoe meer een leerling het gevoel heeft dat er externe druk wordt uitgeoefend, dat er gecontroleerde regulering is van zijn of haar gedrag, hoe minder goed de kwaliteit van de motivatie is. Zeker wanneer er iets wordt gevraagd dat eigenlijk te moeilijk is. Toetsen en beoordelen kunnen worden ervaren als externe druk. Wanneer een leerling het gevoel heeft iets te 'moeten' doen voor een cijfer (lage autonomie), bang is om voor de klas 'af te gaan' en uitgelachen te worden (lage verbondenheid), en vooraf eigenlijk al weet het niet te zullen halen (laag competentiegevoel), dan zal er als een berg tegen de beoordeling worden opgezien. Door te denken vanuit de ZDT, en rekening te houden met de drie psychologische basisbehoeften, kan dit worden voorkomen. Het volgende artikel zal laten zien hoe. Maar het is goed om je te realiseren dat dit niet alleen toe te passen is op toetsen en beoordelen bij LO, maar ook op de les en op jouw lesgeven in het algemeen. Denk daar bij een volgende lesvoorbereiding maar eens over na. In hoeverre stimuleer je in deze les autonomie, verbondenheid en competentie? ■

Lars Borghouts, Menno Slingerland en Gwen Weeldenburg zijn docent bij Fontys Sporthogeschool Eindhoven, en lid van het lectoraat Move to Be.

Leen Haerens is hoofddocent bij de vakgroep Bewegings- en Sportwetenschappen aan de Universiteit Gent.

De artikelen in dit topic zijn tot stand gekomen vanuit het project 'Een Punt voor Gym?!', met ondersteuning van een RAAK-subsidie.

Referenties

- Borghouts, L., & Slingerland, M. (2014). Kwaliteit van Beoordeling binnen LO. *Lichamelijke Opvoeding*, 4, 12-13.
- Borghouts, L., Van Dokkum, G., & Slingerland, M. (2014). Beoordelen in de Lichamelijke Opvoeding. *Lichamelijke Opvoeding*, 4, 6-8.
- Brouwer, B., Aldershof, A., Bax, H., Van Berkel, M., Van Dokkum, G. J., Mulder, M. J., & Nienhuis, J. (2011). Human Movement en Sports in 2028. Enschede: SLO.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. doi: 10.1207/s15327965pli1104_01
- Haerens, L., Aelterman, N., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & Van Petegem, S. (2015). Do perceived autonomy-supportive and controlling teaching relate to physical education students' motivational experiences through unique pathways? Distinguishing between the bright and dark side of motivation. *Psychology of Sport and Exercise*, 16, 26-36.
- Mossel, G., & Witsiers, D. (2012). LO excellent in de bovenbouw. *Lichamelijke Opvoeding*, 4, 46-47.

Contact

l.borghouts@fontys.nl

Evaluëren om te leren: motiverend beoordelen in de les LO

In dit tweede artikel bekijken we het beoordelen van leerlingen in de les LO vanuit een motivatieperspectief en beantwoorden we de vraag of beoordelen wellicht ook motiverend kan zijn voor leerlingen.

TEKST MENNO SLINGERLAND E.A. FOTO'S: HANS DIJKHOFF

Beoordelen en leerlingmotivatie

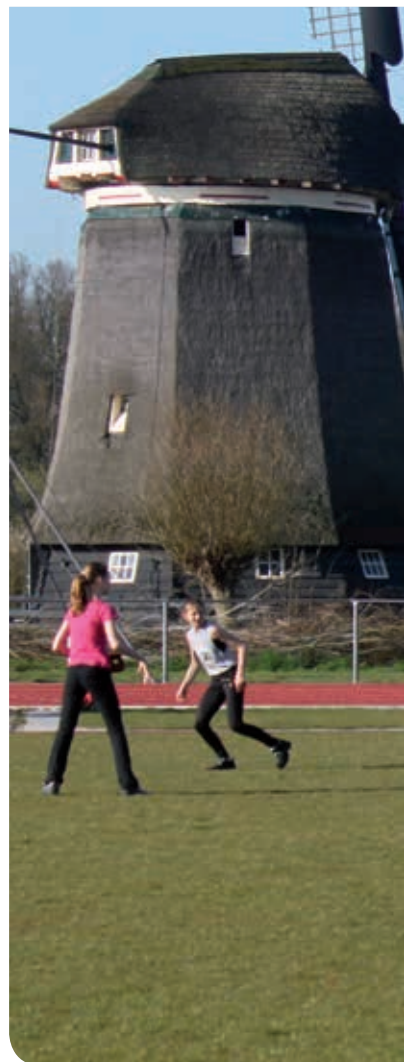
In het eerste artikel binnen dit topic werd duidelijk dat een leeromgeving motiverend is wanneer leerlingen zich ondersteund voelen in gevoelens van competentie, autonomie en verbondenheid (Vansteenkiste et al., 2007).

Een leeromgeving is motiverend wanneer leerlingen zich ondersteund voelen in gevoelens van competentie, autonomie en verbondenheid

Uit het hierna volgende artikel van Krijgsman & Maes blijkt echter dat de huidige beoordelingspraktijk binnen de LO eerder een motiverende leeromgeving lijkt te belemmeren dan te stimuleren. Onderliggende oorzaak is dat leerlingen in het voortgezet onderwijs niet geselecteerd en gegroepeerd zijn op hun bewegingsvaardigheden maar op hun cognitieve vermogens. Het gevolg hiervan is dat de docent LO zich geconfronteerd ziet met een zeer gedifferentieerde groep leerlingen qua bewegingsbekwaamheden. Over het algemeen weten docenten LO hier goed mee om te gaan door bewegingssituaties meerdere malen uit te

zetten en aan te passen aan het bewegingsniveau van leerlingen, spelregels aan te passen, velden te verkleinen etc.. Maar wanneer er vervolgens beoordeeld wordt, is deze differentiatie niet of in veel mindere mate aanwezig en wordt er vaak onvoldoende tegemoetgekomen aan de verschillen tussen leerlingen. De gedifferentieerde groep leerlingen wordt dan vaak langs dezelfde meetlat gelegd ("je moet dit kunnen voor een zes") waarin er hooguit gedifferentieerd wordt tussen jongens en meisjes.

Uit eerder onderzoek (Borghouts & Slingerland, 2014) is ook gebleken dat leerlingen zelden inspraak hebben in dit beoordelingsproces. Ze mogen bijvoorbeeld niet aangeven waarop ze beoordeeld willen worden, wanneer ze dat willen en op welke manier. Hiermee wordt nauwelijks tegemoet gekomen aan gevoelens van autonomie en competentie. Ook is er vaak maar beperkt aandacht voor het creëren van een sociaal-emotioneel veilige beoordelingsomgeving. Wat gebeurt er bijvoorbeeld met de gevoelens van verbondenheid en competentie van een leerling die weinig vertrouwen in zichzelf heeft ten aanzien van bewegen en muziek, maar wel met de hele klas als toeschouwer een dans moet opvoeren en daar ook nog eens een cijfer voor krijgt? Wat gebeurt er met gevoelens van competentie en autonomie wanneer een leerling tijdens de lessen turnen het over de

▲
Wedstrijdsituatie
oefenen

kop gaan op zijn eigen niveau mocht oefenen, maar wanneer in de beoordelingsles wel de tipsalto wordt geëist voor een voldoende? Dergelijke manieren van beoordelen hebben aantoonbaar negatieve motivationele effecten op leerlingen zoals te lezen is in het volgende artikel. Wanneer we als docenten LO echter willen bereiken dat leerlingen een leven lang actief deelnemen aan de bewegingscultuur dan is het van belang dat we de leerlingen op

Het is van belang dat we de leerlingen op school vooral motiveren en enthousiasmeren voor sport en bewegen

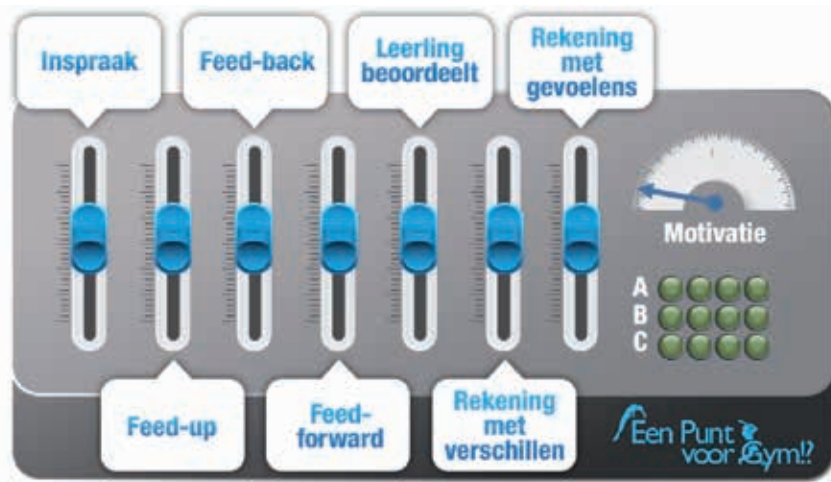
school vooral motiveren en enthousiasmeren voor sport en bewegen. Hierin moet de impact van negatieve beoordelingservaringen tijdens de lessen LO zeker niet onderschat worden. In dit artikel wordt daarom een alternatief kader geschetst rondom beoordelen waarin beter tegemoet gekomen wordt aan de motivatie van leerlingen.

Evalueren om te leren

Uiteraard is de huidige beoordelingspraktijk binnen de LO zeer divers en zal elke vaksectie

een beoordelingssystematiek hanteren die het beste past bij de geformuleerde leerdoelen en bijbehorende leeractiviteiten zoals die zijn vastgelegd in het vakwerkplan. Maar in de huidige LO praktijk ligt de nadruk toch vooral op het evalueren *van het* leren. Hierin is de beoordeling meestal het eindpunt van een aantal lessen over een bepaald onderwerp. De beoordeling heeft hierin een zogenaamde 'summatieve' functie: de leerling heeft het gehaald/niet gehaald, voldoende/onvoldoende. Kortom, elke beoordeling 'telt mee' voor bijvoorbeeld een rapportcijfer. Wanneer het doel van de beoordeling is om het resultaat van het leren te meten is dit een zeer legitieme manier van beoordelen. Een nadeel van dit evalueren *van het* leren is echter wel dat er nauwelijks tegemoet gekomen wordt aan gevoelens van competentie, autonomie en verbondenheid bij leerlingen.

Een benadering van beoordelen die hiermee wel rekening houdt, is evalueren *om te* leren (Black & Wiliam, 2009). Een beoordeling heeft hierin vooral een 'formatieve' functie. Dit houdt in dat niet zozeer het leerresultaat centraal staat (voldoet de leerling aan de gestelde eisen of niet) maar juist het leerproces van de leerling. Resultaten vanuit een formatieve beoordeling worden gebruikt om het leren van

Figuur 1: mengpaneel motiverend beoordelen

Toelichting bij figuur 1

De schuifjes op het mengpaneel kunnen naar eigen inzicht ingesteld worden om zo meer tegemoet te komen aan de basisbehoeften van leerlingen. De lampjes achter ABC (autonomie, verbondenheid, competentie) zullen oplichten en de motivatie meter zal uitslaan naar rechts. LET OP: Het is niet reëel om alle schuifjes maximaal open te zetten omdat hiermee waarschijnlijk een beoordelingsvorm gecreëerd wordt die niet meer haalbaar / te organiseren is in de beschikbare tijd en ruimte van de docent.

N.B. Dit is een tool om inzicht te verschaffen in de motivationele consequenties van bepaalde keuzes in beoordelingen binnen lessen LO. Het is dus vooralsnog geen 'werkende' tool waarin een bepaalde combinatie altijd leidt tot een bepaalde uitkomst. Dit zal ook sterk afhankelijk zijn van de context waarin de principes uit het mengpaneel worden toegepast.

de leerling te ondersteunen en verder vorm te geven. De beoordeling geeft antwoord op de vraag: wat is de volgende stap in het leerproces? Daarnaast kan informatie vanuit deze beoordelingen ook door docenten worden gebruikt om hun onderwijs te evalueren en bij te sturen. Heeft de aanpak die ik als docent heb gekozen ook gewerkt, of moet ik aanpassingen maken? Vanuit deze benadering wordt zo een zeer krachtige leeromgeving gecreëerd. LO kan dan overigens nog steeds op verschillende manieren 'meetellen' (zie kader).

Motiverend beoordelen

Vanuit deze krachtige leeromgeving biedt evalueren om te leren biedt een aantal zeer praktische aanknopingspunten om vanuit het proces van het beoordelen van leerlingen tegemoet te komen aan de behoeften aan autonomie, verbondenheid en competentie, ook wel het ABC van een motiverende leeromgeving genoemd (Haerens, Cardon, & Bourdeaudhuij, 2010). Om de relatie tussen evalueren om te leren, basisbehoeften en motivatie te verduidelijken is een praktisch hanteerbare tool voor docenten LO ontwikkeld, het *mengpaneel motiverend beoordelen* (figuur 1). Door het instellen van de schuifjes op het mengpaneel kan in meer of mindere mate tegemoet gekomen worden aan de basisbehoeften en zullen de lichtjes naast A, B en C in meer of mindere mate oplichten. Hoe meer lichtjes er oplichten, hoe verder de meter van motivatie kwaliteit naar rechts zal uitslaan. Hieronder worden de afzonderlijke aspecten van het mengpaneel toegelicht.

Centraal element binnen evalueren om te leren is een cyclisch proces van *feedup*, *feedback* en *feedforward* (Castelijns et al., 2011). Feedup houdt in dat elke leerling voorafgaand aan de start van de betreffende lessen(serie) op de hoogte is van de criteria waarop hij straks beoordeeld zal worden. Doordat de leerling inzicht heeft in het uiteindelijk te behalen doel wordt deze in staat gesteld om (al dan niet met hulp van de docent) tussendoelen te stellen om dit uiteindelijke doel te bereiken.

Het principe van feedback wordt door elke docent LO al veelvuldig toegepast, zij het niet altijd in combinatie met feedup en feedforward. Het gaat er hierom dat de leerling inzicht krijgt in hoe hij er voor staat met betrekking tot het bereiken van zijn uiteindelijke doel: Waar sta ik in mijn leerproces? Middels feedforward wordt vervolgens door de docent, een medeleerling of de leerling zelf aangegeven welke stappen er nu het beste gezet kunnen worden om dat doel te bereiken. Aannemelijk is dat middels het proces van feedup, feedback en feedforward beter tegemoet gekomen wordt aan gevoelens van competentie van leerlingen, omdat ze telkens merken dat ze iets leren en er vervolgens een volgend, net haalbaar doel gesteld wordt. Door leerlingen *inspraak* te geven kan direct tegemoet gekomen worden aan gevoelens van autonomie en competentie. Een leerling zou zelf kunnen kiezen in welke rol hij beoordeeld wil worden bij spel: als aanvaller of verdediger? Ook zou er bijvoorbeeld, wanneer er tijdens turnen gedifferentieerd is geoefend op verschillende situaties, ook gedifferentieerd kunnen

Door leerlingen inspraak te geven kan direct tegemoet gekomen worden aan gevoelens van autonomie en competentie

worden in de beoordeling (adaptief beoordelen; van Dokkum, 2011). Iedere leerling kiest zelf het niveau waarop hij wil afsluiten. Hiermee wordt ook *rekening gehouden met verschillen* in bewegingsbekwaamheid en worden niet alleen gevoelens van autonomie maar ook van competentie bij leerlingen vergroot. Overigens is 'meer' hier niet altijd beter, want een teveel aan autonomie (en dus te weinig structuur) zal in combinatie met lage competentiegevoelens

juist nadelige gevolgen voor de motivatie hebben. Denk maar eens aan een leerling die zelf een dans ‘mag’ samenstellen en opvoeren, maar weinig vertrouwen heeft in zijn danscapaciteiten.

Om tegemoet te komen aan gevoelens van verbondenheid (relaties tussen leerlingen onderling en tussen de docent en de leerlingen) is een *sociaal-emotioneel veilige beoordelingsomgeving* erg belangrijk. In het eerdergenoemde voorbeeld van het opvoeren van een dans voor de hele klas voor een cijfer zou ook gekozen kunnen worden voor andere beoordelingsvormen. Leerlingen zouden bijvoorbeeld hun dans op video kunnen opnemen en op een afgesproken moment aan de docent of een andere groep kunnen tonen. Bepaalde onderdelen zouden ook al beoordeeld kunnen worden tijdens de les, wellicht zelfs op aanvraag van de betreffende leerling (“meneer ik wil graag ringenzwaaiën afsluiten, kunt u komen kijken?”).

Een belangrijk aspect van evalueren om te leren is ook dat leerlingen een *actieve rol* vervullen in het beoordelingsproces. Hiermee kunnen gevoelens van autonomie gestimuleerd worden, maar daarnaast biedt dit ook een oplossing voor een organisatorisch aspect. Wanneer beoordelingen formatief ingezet worden zal dit een wat grotere belasting betekenen voor de docent, het aantal (tussentijdse) beoordelingsmomenten neemt immers toe. Door leerlingen met eenvoudige observatiewijzers (feed-up), rubrics of video-opnames elkaars prestatie te laten beoordelen (feedback) kunnen leerlingen ook elkaar van nuttige informatie verschaffen richting het einddoel (feedforward).

Neem er eens een willekeurige beoordelingsvorm bij uit je eigen praktijk en bedenk hoever de schuifjes daarbij naar boven of beneden zouden staan en in welke mate er motiverende aspecten in zitten of juist ontbreken. Probeer daarna eens een aantal wijzigingen

Hoe telt LO mee?

Uiteindelijk moet in het VO het examendossier voor LO worden beoordeeld met voldoende of goed, anders slaagt een leerling niet (Examenbesluit VO, artikel 35). Maar wanneer je gaat ‘evalueren om te leren’, telt LO dan ook voor die tijd nog op een of andere manier mee, zoals voor het overgangsrapport? Dat is helemaal aan de vaksectie en de school! Ook of je cijfers geeft, onvoldoende/twijfel/voldoende/goed, of zelfs een ‘woordrapport’ met geschreven feedback, bepaal je als school zelf. Hieronder geven we in een aantal opties kort aan hoe je hiermee om zou kunnen gaan. Er zijn vast nog meer mogelijkheden, en de ene optie is complexer dan de andere... Ze zijn vooral bedoeld om je te inspireren om met creatieve oplossingen te komen!

- 1 Handhaaf voor wat betreft het ‘meetellen’ de situatie zoals die nu op school is (hoe die ook mag zijn), maar ga vaker tussentijdse, formatieve beoordelingen toepassen. Betrek daarbij liefst ook de leerlingen. Zoek uiteindelijk een balans tussen het aantal summatieve en formatieve beoordelingsmomenten.
- 2 Laat LO (als dat nog niet zo is) een vak ‘onder de streep’ worden. Het telt dan niet mee voor het overgangsrapport. Daarmee zijn alle beoordelingen in feite formatief, en kun je ze zo (motiverend, adaptief) aanpassen als je wil. Je kunt nog steeds een beoordeling in het rapport opnemen, maar alle betrokkenen moeten goed begrijpen dat deze tussen leerlingen niet persé vergelijkbaar zijn. In het examendossier (eindexamenjaar) krijgt een leerling alleen een onvoldoende als deze zich objectief aantoonbaar en verwijtbaar ondermaats heeft ingezet (bijvoorbeeld afwezigheid zonder geldige reden, gedocumenteerde weigering om actief deel te nemen, enz.).
- 3 Bewegingsvaardigheden alléén formatief beoordelen, maar andere bekwaamheden (regelbekwaamheid, omgangsbekwaamheid, kennis en inzicht, zelfreflectie,...) ook summatief. De ‘meetellende’ beoordeling op het rapport wordt dan alleen gebaseerd op deze laatste bekwaamheden. Daarbij gaan we ervan uit dat we daarvoor wél van alle leerlingen hetzelfde mogen verwachten (?). Of anders kunnen zelfs alléén kennis en inzicht en/of zelfreflectie summatief worden beoordeeld, dat zijn immers ‘cognitieve’ vaardigheden.
- 4 Leerlingen bij LO, net als bij de cognitieve vakken (vmbo, havo, vwo), in motorische niveaus indelen. Gedifferentieerd binnen de bestaande klassen, of zelfs door jaargroepen parallel te roosteren en de klassen per periode/activiteit in te delen op vaardigheidsniveau (bijv. steeds vast te stellen in de eerste les, liefst in overleg met de leerling). Vermelding van het niveau (bijv. A,B,C of Goud, Zilver, Brons) op het rapport. Op het laagste niveau moeten de bewegingsvaardigheden voor iedereen haalbaar zijn, dus daarvoor vallen geen onvoldoendes (tenzij misdraging, zie optie 2).

Deze opties kunnen ook in bepaalde mate worden gecombineerd. In alle gevallen is het in van belang dat ze goed uitgewerkt worden, dat er draagvlak is binnen de sectie en de school, en dat alle betrokkenen (leerlingen, ouders, collega’s) goed op de hoogte worden gebracht.

aan te brengen op basis van wat in dit artikel besproken is. Houdt hierbij wel de haalbaarheid van de beoordelingsvorm in het oog. In het praktijkkatern zijn voorbeelden uitgewerkt voor turnen en spel waarin principes uit het mengpaneel worden toegepast. ■

◀ *Klaar om feedback te geven*

Menno Slingerland, Lars Borghouts en Gwen Weeldenburg en Gertjan van Dokkum zijn docenten aan de ALO van Fontys Sporthogeschool in Eindhoven.

De eerste drie zijn tevens verbonden aan het lectoraat Move to Be.

Bronnen

Black, P., & William, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 5–31. doi:10.1007/s11092-008-9068-5

Borghouts, L., & Slingerland, M. (2014). Kwaliteit van beoordeling binnen LO. *Lichamelijke Opvoeding*, 4, 12–13.

Castelijns, J., Segers, M. & Struyven, K. (2011). *Evalueren om te Leren*. Bussum: Coutinho.

Haerens, L., Cardon, G., & Bourdeaudhuij, I. D. (2010). Wil je of Moet je deelnemen aan de les Lichamelijke Opvoeding? Het ABC van een motiverende leeromgeving. *Tijdschrift Voor Lichamelijke Opvoeding*, (1), 11–14.

van Dokkum, G. (2011). Het “Beoordelingspectrum” en een pleidooi voor adaptief beoordelen binnen de les LO. *Lichamelijke Opvoeding*, (6), 23–25.

Vansteenkiste, M., Sierens, E., Soenens, B., et al. (2007). Willen, moeten en structuur in de klas : over het stimuleren van een optimaal leerproces. *Begeleid Zelfstandig Leren*, 16, 37–58.

Contact

m.slingerland@fontys.nl

Even voorstellen

Bij de KVLO is een aantal nieuwe personeelsleden aan het werk gegaan. Dat was nodig om het vertrek van Mirjam Appelman (VO Raad), Remon Bahnerth (einde contract) en Jorieke Steenaart (zwangerschap) op te vangen. Om jullie een idee te geven wie de nieuwe adviseurs zijn, stellen ze zich aan je voor.

FOTO'S HANS DIJKHOFF

Contact

chris.hazelebach@kvlo.nl

Chris Hazelebach

In 1978 begonnen als vakleerkracht op de Montessori-school 'Maas en Waal' in Amsterdam. Het waren de gouden tijden van het vakonderwijs, de kinderen hadden drie keer in de week gymnastiek, ouders zorgden er voor dat de kinderen van school naar gymzaal werden gebracht. De groepen waren niet groter dan 24 kinderen, maar de gymzaal ook niet groter dan 8 bij 14 meter, lekker knus. Er was nog tijd om zes weken lang een circusproject te doen, waarbij alle klassen gemengd werden als nieuwe circusgroepen. Veel ruimte voor onderwijsvernieuwing. In de jaren '90 begonnen de bezuinigingen en moesten we ons als gymnastiekers omscholen tot groepsleerkracht. Gelukkig kreeg ik in 1992 een nieuwe baan op de Calo in Zwolle, daar mocht ik spel geven en studenten leren lesgeven op het basisonderwijs.

In de jaren '90 begonnen de bezuinigingen en moesten we ons als gymnastiekers omscholen tot groepsleerkracht

Voor de SLO (stichting leerplan ontwikkeling) hebben we in de afgelopen jaren gewerkt aan het *Basisdocument bewegingsonderwijs voor de basisschool* en allerlei sportkennismakingsmappen samengesteld voor de sportbonden. Het was een bijzondere verrassing dat ik tegen het einde van mijn werkloopbaan nog een switch mocht maken naar de KVLO. Ik hoop als

onderwijsadviseur PO het belangrijke werk van de KVLO te ondersteunen, door mijn ervaring en kennis in te zetten voor het verbeteren van het bewegingsonderwijs op de basisscholen en speciaal onderwijs. Ik verheug me op de

Toen wist ik meteen dat ik het moest hebben van mijn bevlogenheid voor het vak in samenspraak met de doelgroep en hun concerns

samenwerking met vakgenoten in de praktijk die ervoor zorgen dat de kinderen met plezier leren beter te bewegen.

Corine Visser

Ik ben in 1995 begonnen als net afgestudeerde vakleerkracht op het Christelijk Lyceum in Veenendaal. 21 Was ik en daar stonden de vwo 6-leerlingen, sommige slechts twee jaar jonger en vier koppen groter. Toen wist ik meteen dat ik het moest hebben van mijn bevlogenheid voor het vak in samenspraak met de doelgroep en hun concerns. Hoe ging ik om met de regels als er een boom van een jongen voor je stond met z'n petje nog op in de gymles terwijl dat niet mocht? Aarzelend en twijfelend keek ik op naar hem terwijl ik de 26 paar ogen van vwo 6 in mijn rug voerde priemen, wetende dat hier de toon werd gezet voor de rest van het jaar. Ik keek omhoog en zei impulsief tegen hem: "Je petje kan je veilig opbergen in de

Contact

corine.visser@kvlo.nl

docentenkamer en daar staat een pot xl gel. Maak ons blij met een coole look". Twee minuten later kwam de leerling lachend binnen met zijn haar in een geweldige Elvis look. De hele klas lachte en ik lachte opgelucht mee en wist dat mijn jaar gered was.

Na een aantal jaar ben ik naast 4 dagen als opleidingsdocent op de pabo tegelijk begonnen als vakleerkracht op een basisschool in Rotterdam Zuid. Wat een uitdaging om hier bewegingsonderwijs te geven. Het was elke week opnieuw puzzelen en zoeken om goede lessen neer te zetten en soms zakte de moed in mijn schoenen als ze de hele les alleen maar

Het was elke week opnieuw puzzelen en zoeken om goede lessen neer te zetten

ruzie maakten en ik geen grip kreeg op de les, maar nooit wilde ik opgeven, want ik wist dat het onmacht van kinderen was en nooit onwil. De pabo leergang werd in 2001 wettelijk ingevoerd. Alleen pabo-afgestudeerden met dit diploma mogen vanaf dit moment bewegingsonderwijs geven aan kinderen van groep 3 tot en met 8. Op mijn pabo heb ik de opleiding vorm en inhoud gegeven. Vaak met een dubbel gevoel of dit wel goede de weg was, want het gaat voor mij om bevlogen, inhoudelijke sterke vakleerkrachten en vakspecialisten. Zij kunnen het verschil maken. Sommige afgestuurde pabo-docenten volgden de leergang om bevoegd te zijn en niet vanwege de ambitie om een goede vakspecialist te worden en juist die mensen met ambitie zoeken we voor ons vak. In 2009 ben ik als opleidingsdocent op de Calo aan de slag gegaan. Terug op het oude nest en nu als opleider voor de nieuwe generatie bevlogen vakleerkrachten.

Voor mij is het bijzonder dat ik nu samen met Chris en Marja als onderwijsadviseur bij de KVLO aan de slag kan voor twee dagen per week om mij in te zetten voor de kinderen in het (speciaal) onderwijs en daarin samen te werken met vakcollega's met als doel kwalitatief goed bewegingsonderwijs voor kinderen! Ik zie ernaar uit om samen te werken met betrokkenen en partners in ons werkveld.

Marja Nieuwenhuis

Mijn hele leven ben ik al bezig met sport en bewegen. Als kind door zelf verschillende sporten te doen, veel te spelen op het schoolplein, klimmen en klauteren, in de zomer te zwemmen en in de winter natuurlijk schaatsen! Via onder andere lesgeven bij de plaatselijke

Contact

marja.nieuwenhuis@kvlo.nl

turnvereniging, studeren aan de Calo in Zwolle, bewegingswetenschappen (richting sportpsychologie) in Amsterdam en mijn werk voor Kennispraktijk zit sport en bewegen (met nadruk op lichamelijke opvoeding) ook verweven in mijn opleiding en werk.

Met twee diploma's op zak ben ik in 2007 op zoek gegaan naar werk. Na wat kleine omzwervingen (onder andere kerstversiering ophangen bij de Praxis...) werd dit de afdeling jeugd & onderwijs van de gemeente 's-Hertogenbosch. Met een enthousiast team heb ik drie jaar aan verschillende leuke projecten gewerkt. We hebben bijvoorbeeld met de grootste werkgevers uit de stad de jeugdwerkloosheid teruggedrongen door (meer) BBL-trajecten vorm te geven. Lerenden in een BBL-traject (Beroeps Begeleidende Leerweg) hebben een arbeidsovereenkomst met een werkgever en volgen daarnaast vaak een dag in de week les bij bijvoorbeeld een ROC.

In het najaar van 2010 ben ik als onderzoeker/adviseur/trainer aan de slag gegaan bij Kennispraktijk. Weer dichterbij de sport vaak in de combinatie met onderwijs. Hoe geef je de inzet van een groep combinatiefunctionarissen in een gemeente vorm? Hoe monitor en evalueer je hun resultaten? Welke competenties heb je nodig als goede buurtsportcoach? Deze 'nieuwe' vakgenoten vormden de rode draad tussen de verschillende opdrachten die ik heb gedaan voor gemeenten, provincies en ministeries. De kijkjes in de keuken die bij veel gemeenten, het vertrouwen van de betrokken combinatiefunctionarissen en het ervaren dat je gegeven advies werkt hebben me continu veel energie gegeven!

Begin 2015 begon het bij mij te kriebelen om weer meer specifiek het bewegingsonderwijs in te duiken. Ik ben heel blij dat ik die kans krijg bij de KVLO! Als onderwijsadviseur VO/mbo wil ik de meerwaarde van de KVLO voor

Als onderwijsadviseur VO/mbo wil ik de meerwaarde van de KVLO voor de leden verder proberen te vergroten

de leden verder proberen te vergroten. Dit wil ik doen door aan de slag te gaan met nieuwe scholingsactiviteiten en het ontwikkelen van een cursusaanbod vanuit de laatste ledenpeiling. Daarnaast zal ik de mbo's actief benaderen om ook deze vakgenoten die op school én voornamelijk rondom school kinderen goed leren bewegen deel te laten worden van onze vereniging. ■

De medezeggenschapsraad

Over het algemeen wordt het beleid binnen een organisatie bepaald door de directie (het 'bevoegd gezag'). Sommige beslissingen van het bevoegd gezag hebben zeer veel invloed op de positie van de werknemer, de positie van de leerling, de continuïteit van de organisatie en/of de koers van de school en het onderwijs. Om te voorkomen dat het personeel, ouders en leerlingen in het onderwijs bij dit soort beslissingen geheel buiten spel staan heeft de wetgever (overheid) in alle geledingen van het onderwijs medezeggenschapswetten in het leven geroepen. De leden van een medezeggenschapsraad (MR) dienen gekozen te worden uit het personeel en in enkele gevallen uit ouders en leerlingen.

TEKST MR. MAARTEN SEGERS

In de hiervoor genoemde medezeggenschapswetten is vastgelegd dat de MR in een aantal beleidsmatige beslissingen advies- of instemmingsrecht heeft. Daarnaast is er in die wetten vastgelegd dat er sprake is van het zogenaamde "informatierecht" en "initiatiefrecht". De verschillende geledingen van de MR hebben niet allemaal stem- of adviesrecht in dezelfde zaken. Naast de relevante wetten zijn er ook in de cao's afspraken gemaakt over de rechten en de rol van de MR. Zie bijvoorbeeld hoofdstuk 21 van de cao voortgezet onderwijs 2014/2015

In de praktijk is niet elke MR even (pro)-actief of scherp. De ene MR is goed op de hoogte van haar rechten en maakt daar ook gebruik van. De andere MR is weinig of niet actief en daarmee heeft het personeel ook minder inspraak in de vorming en totstandkoming van beleid. Als werknemer en wellicht lid van de MR is het goed om er bij stil te staan dat je via de MR invloed kan hebben op een (belangrijk) deel van het beleid. Het gebruiken van deze invloed hoeft zeker niet altijd samen te gaan met strijd.

- Leden van het bevoegd gezag van de school (de directie/ het bestuur) kunnen niet óók lid zijn van de MR.
- Het bevoegd gezag dient faciliteiten en voorzieningen beschikbaar te stellen zodat de MR haar taak kan uitoefenen. Aanvullende afspraken hierover zijn bijvoorbeeld te vinden in de cao PO (Bijlage 11A) en de cao VO 2014/2015 (hoofdstuk 21 en bijlage 7 cao VO).

- De personeelsgeleding van de MR heeft o.a. adviesrecht over de vaststelling of wijziging van het lesrooster (VO), de hoofdlijnen van het meerjarig financieel beleid, een belangrijke inkrimping van de school etc. Het College van Bestuur kan alleen gemotiveerd afwijken van het advies van de MR. Gaat het College niet mee in het advies van de MR dan kan de raad in bijzondere gevallen naar de Ondernemingskamer (rechter) stappen.
- De personeelsgeleding van de MR heeft o.a. instemmingsrecht over de vaststelling of wijziging van de samenstelling van de formatie en vaststelling of wijziging van een arbeids- en rusttijdenregeling van het personeel.
- Een MR heeft ook initiatiefrecht. Kort gezegd betekent dit dat de MR het recht heeft om met voorstellen en/of initiatieven te komen waarop het College van Bestuur moet reageren.
- De werkgever dient de MR die informatie te verstrekken die de MR redelijkerwijs nodig heeft om haar taak te kunnen vervullen (informatierecht).

In verband met de toenemende beleidsvrijheid voor scholen wordt de rol van de MR steeds belangrijker. Neem eens de tijd om je te verdiepen in de rechten van de MR. Kijk ook eens naar www.infowms.nl (primair en voortgezet onderwijs). Deze site is overzichtelijk en geeft een goed beeld van de rechten van de MR. Bij vragen of behoefte aan uitleg staan wij voor je klaar: juristen@kvlo.nl. ■

Sportitude

Sportitude is de nieuwe methode voor LO2, die volledig aansluit bij de eindtermen van dit keuzevak. De methode is geschreven vanuit de visie dat LO2 een praktijkvak is, waarbij theorie een ondersteuning moet zijn van het praktische deel van het examenvak. Daarnaast is de gewenste en beoogde attitude van LO2-leerlingen aan het einde van 4vmba een uitgangspunt geweest bij het ontwikkelen van deze methode. Sportitude is geschreven door docenten die ook de BSM-methode Be-Sports Minded hebben geschreven.

TEKST DENNIS WITSIERS E.A.

Ontstaan van Sportitude

In 2012 is de methode *Be-Sports Minded* in gebruik genomen door veel scholen die BSM aanbieden. Deze methode is erg goed ontvangen en in de afgelopen jaren door bijna alle scholen gehanteerd ter ondersteuning van het theoretische deel van BSM. Vanuit de LO2-netwerken kwam vaak het geluid dat LO2-docenten ook behoefte hebben aan een soort gelijke methode. Ze gaven aan het moeilijk te vinden het juiste niveau van LO2 te vinden. Naast de redelijk abstract geformuleerde eindtermen hebben ze behoefte aan een duidelijk, afgebakend kader voor zowel praktische als theoretische ondersteuning. De toetsvoorbeelden LO2 (SLO, 2012) hebben de docenten op weg geholpen met het bepalen van, met name, het niveau van bewegen. Doel van deze toetsvoorbeelden is onder andere LO2-docenten houvast en richting te geven en LO2 landelijk op hetzelfde niveau krijgen.

Met de komst van LO2 wordt verwacht dat de docenten de theorie, die ze tijdens de praktijk lessen hebben gegeven, ook toetsen. Dat houdt dus ook in dat ze theoretische toetsen moeten kunnen ontwikkelen. En daar zijn docenten LO aanvankelijk niet in opgeleid. Ook uit de LO2-netwerkwerkbijeenkomsten bleek dat de docenten daar moeite mee hadden. Zij gaven aan dat ze het moeilijk vinden om passende leerstof te vinden, die aansluit bij de eindtermen en ook nog het gewenste niveau heeft. En als zij dan de juiste inhoud gevonden hebben, hoe gaan ze dat dan aanbieden en toetsen?

De methode

Net als de lesmethode *Be- SportsMinded* bestaat *Sportitude* ook uit twee delen: een boek en een website. Beide worden ondersteund door een docentenhandleiding. Deze is er niet omdat de methode ingewikkeld is maar om de docenten handvatten en keuzemogelijkheden te geven met het aanbieden van de theoretische leerstof en de praktische opdrachten.

De visie ten aanzien van LO2 is duidelijk vastgesteld: LO2 is een praktijkvak en dat moet ook zeker zo blijven

Op de website vindt de LO2-leerling naast allerlei opdrachten, ook beoordelingscriteria, voor elke paragraaf diagnostische toetsvragen, links naar interessante websites en foto-, film en instructiemateriaal. Daarnaast vindt de docent er relevante informatie om gericht en doelbewust met deze methode te werken.

▼
Opdracht 2.1.1:
Instrueren

De visie

De visie ten aanzien van LO2 is duidelijk vastgesteld: LO2 is een praktijkvak en dat moet ook zeker zo blijven. Waar bij BSM vaak bewust voor een theorie-uur wordt gekozen, is dat bij LO2 juist niet wenselijk. Toch wordt er bij LO2 ook theorie aangeboden. Dat gebeurt als onderdeel van de praktijkles, waarin de docent theorie aanbiedt aan de hand van opdrachten. Deze opdrachten staan op de website en alle nodige theorie, die nodig is om deze opdrachten uit te kunnen voeren wordt in het methodeboek beschreven. Zowel de docent die start met het geven van LO2 als de ervaren LO2-docent zal deze methode kunnen gebruiken als een referentie voor het inhoudelijk niveau.

Opdracht: Geef instructie aan een klasgenoot tijdens een praktijkles LO2.

Stap 1 Vorbereiden

Ga na wat de opdracht en de aandachtspunten voor de medeleerling zijn.
Bepaal aan welke leerling(en) je instructie gaat geven.
Neem hulpmiddelen mee om je instructies te ondersteunen.

Stap 2 Uitvoeren

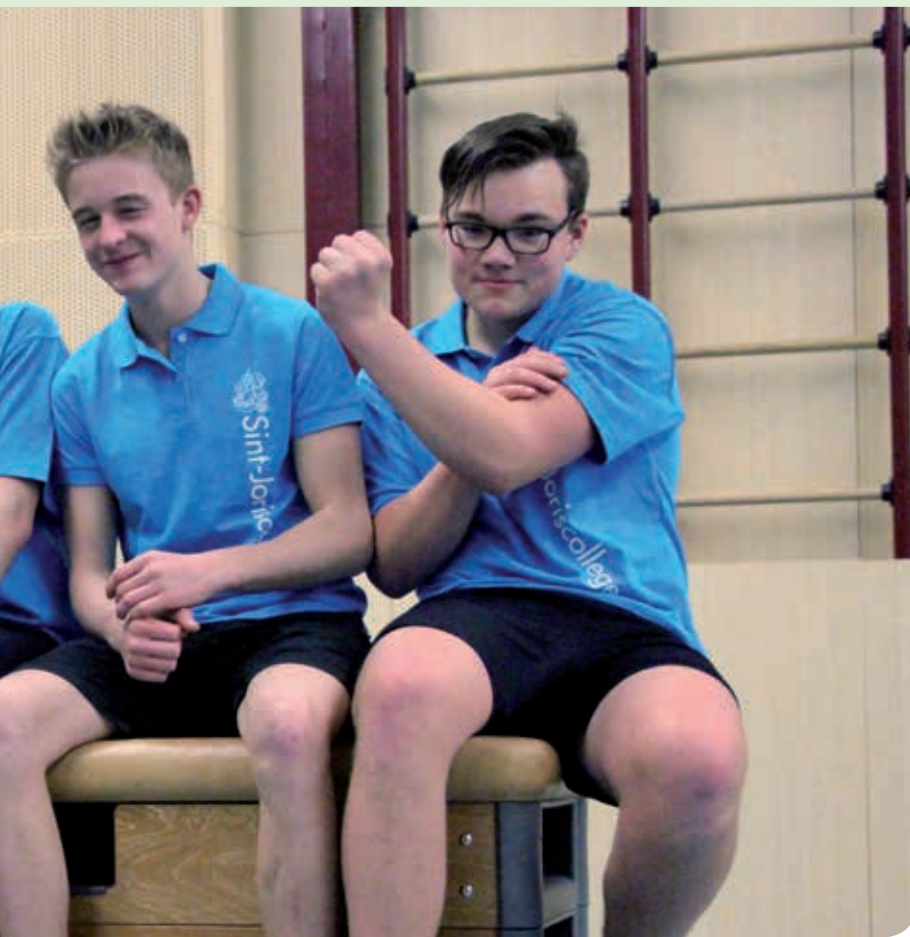
Kijk aandachtig naar de afgesproken punten.
Schrijf op welke instructie je aan de medeleerling wilt geven.
Geef regelmatig feedback op wat je ziet.

Stap 3 Terugkijken

Noem drie dingen die je goed deed.
Noem drie dingen die minder goed gingen.
Als je nog eens instructie gaat geven, wat zijn dan jouw drie aandachtspunten?

Hulp

Lees paragraaf 2.1 uit het *Sportitude*-boek.

De opbouw

Op basis van de eindtermen is er een duidelijke hoofdstukindeling gemaakt waarin alle eindtermen systematisch aan bod komen. Alle onderwerpen zijn, vanuit de eerder genoemde visie, in een logische opbouw, beschreven.

Op deze website staan de opdrachten waar elke paragraaf mee start. Leren doet de leerling bij voorkeur door opdrachten uit te voeren. De kennis, die daarbij nodig is, staat in het boek. Om te controleren of de leerling de theorie ook begrepen heeft, staan er (diagnostische) toetsvragen op de website.

Hier is de indeling van het boek te zien. Het boek bestaat uit zes hoofdstukken met elk een andere kleur.

- Hoofdstuk 1 begint met algemene vaardigheden: communiceren, samenwerken, presenteren en eerlijk spelen.
- Hoofdstuk 2 gaat over leidinggeven.
- Hoofdstuk 3 gaat over gezond bewegen zoals gezonde leefstijl, het functioneren van het lichaam en blessurebehandeling en -preventie.
- Hoofdstuk 4 gaat over organiseren.
- Hoofdstuk 5 gaat over trainen: van fitheid testen tot kracht- en duurtraining.
- Hoofdstuk 6 gaat over bewegen en samenleving: motieven, bewegingscultuur en de afsluitende stage in de eigen sport.

Elke paragraaf begint met een opdracht. Deze heeft dezelfde kleur als het bijbehorende hoofd-

stuk in het boek en wordt elke keer op eenzelfde wijze beschreven in drie logische stappen, namelijk:

- voorbereiden: dit houdt in dat de leerling doelen vaststelt, informatie zoekt en plant wanneer ze wat (gaan) doen
- uitvoeren: de leerling gaat met die informatie aan de slag en rondt de opdracht op tijd af
- terugkijken: na afloop evalueert de leerling de opdracht, waarbij onder andere aangegeven dient te worden wat er goed ging en hoe het de volgende keer eventueel nog beter zou kunnen.

Dit is een systematische en gestructureerde manier om leerlingen de vaardigheden aan te leren waar ze gebruik van kunnen maken bij het uitvoeren van opdrachten, nu en in de toekomst. Hieronder is een voorbeeld te zien van een praktijkopdracht gebaseerd op de drie genoemde stappen.

Buiten het aanleren van bovengenoemde vaardigheden, wordt gestimuleerd dat de leerling elke keer na afloop van een opdracht reflecteert op zijn of haar eigen leerproces. Pas dan maakt de

Met de methode wordt LO2 op een verantwoorde, inspirerende wijze aangeboden tijdens de praktijklessen

leerling een bewuste leerproces door en heeft LO2 een aantoonbare toegevoegde waarde voor de ontwikkeling van de leerling met het oog op de gewenste attitude voor het vervolgonderwijs en hun bijdrage in de sport.

Met de methode wordt LO2 op een verantwoorde, inspirerende wijze aangeboden tijdens de praktijklessen. De LO2-docent kan zich concentreren op het overbrengen van de theorie. De opdrachten, die op de website staan, geven daarbij een optimale basis.

Op de kvlo-site onder 'vakblad uitgebreid' vind je de beoordelingsmatrix die behoort bij de opdracht 2.1.1. met het beoordelingsformulier instructie geven LO2.

Sportitude is al bruikbaar in het schooljaar 2015-2016. Kijk voor meer informatie op: www.sportitude.nl ■

De medeauteurs zijn **Koen Anthoni, Wessel van de Kamp, Oscar Linde** en **Eric Swinkels**.

Contact
d.witsiers@fontys.nl

Sportitude
naar beroepshouding
van houding

De Cricketbond wil met een folder cricket onder de aandacht brengen. Bij deze folder zit nog een folder met tips voor de verenigingen voor een succesvolle werving (voor de organisatie en uitvoering voorafgaand, tijdens en na afloop van de clinics en toernooien). Er is ook een lespakket voor de docenten.

TEKST MARIKE DICKMAN FOTO'S CRICKETBOND

CricKIDS Lespakket en Introductie Wil jij cricket eens proberen? Speciaal voor scholen en sportverenigingen, heeft de Nederlandse Cricket Bond CricKIDS ontwikkeld. CricKIDS bestaat uit een pakket van 3 lessen die ook los gebruikt kunnen worden als introductie training voor de sportles of voor een elftal van een sportvereniging (je voetbal of hockeyteam bijvoorbeeld). Je leert in die lessen vangen, gooien en slaan, het spel en het samenwerken in een team. De cricketclub in de buurt komt jullie graag helpen. Wie weet word jij net als die miljoenen spelers, gek van Cricket, The King of Sports!

Inmiddels is een aantal cricketverenigingen zeer actief en met succes met het project CricKIDS aan de slag gegaan. Zo organiseren bijvoorbeeld Rood en Wit (Haarlem), Quick, HBS en VCC (Den Haag), Ajax (Oegstgeest), Excelsior en Hermes (Schiedam), VOC (Rotterdam), Olympia (Gouda), Mop (Vught) cricketclinics en -toernooien voor scholen, naburige sportverenigingen en de omniverenigingen.

Lesmethode

De lesmethode is geschikt voor het basis onderwijs en het voortgezet onderwijs. De technische lessen (batten, bowlen, fielden) zijn naar eigen inzicht te combineren met de spelvormen.

Cricket leent zich uitstekend voor het gemengd sporten in een klas. Cricket is om te beginnen geen contactsport. Niet altijd wint de sterkste. Het gaat er soms ook om wie het spel het slimste speelt. Daarbij is onderlinge samenwerking bin-

nen het team onontbeerlijk. En er is altijd wel een onderdeel waar een leerling zich in kan ontwikkelen: slaan, gooien, fielden. In het echte cricket worden ook de individuele scores bijgehouden. Zo is cricket een individuele sport én een team-sport tegelijk.

The Cricket Challenge

Overigens organiseert de KNCB in opdracht van het Europees Platform/Nuffic alweer voor de vierde keer The Cricket Challenge, het landelijke scholentoernooi voor de tweede klassen van het tweetalig onderwijs. Het bijgaande lespakket is aangeboden op de deelnemende scholen (dit jaar 40 scholen. zie voor het programma en de deelnemers: www.kncb.nl, jeugd, scholencricket, Cricket Challenge). Nieuwe deelnemers krijgen van de KNCB een introductie cursus waarna de docenten zelf in de les verder de cricketvaardigheden van de leerlingen oefenen. De regionale toernooien van The Cricket Challenge vonden

Les inleiding

Batten: (15 min.)

Basis van batten: Grip, Stance en Backswing

Forward Drive:

- Maak 5 groepen van 5.
- Elke groep heeft een batter, bowler, wicketkeeper en fielders.
- Als de batter 'klaar' roept, gooit de bowler onderhands de bal in 3 stuiteren naar de batter toe.
- Batter leunt naar de voren toe en slaat de bal langs de grond.
- Elke batter krijgt 3 kansen, de wicketkeeper wordt de volgende batter en de rest van de groep draait met de klok mee.

Vooruitgang: - Gebruik gekleurde pionnen als targets, plaats de pionnen achter de werper.
- Verminder de stuit van 3 naar 2 of 1 keer voordat de bal bij de batter aankomt.

Organisatie/V eiligheid

- De bowler en de fielders houden een afstand van 12 meter van de batter.
- Batter moet de bal zachtjes slaan, niet met kracht.
- Alleen de batter en de wicketkeeper mogen in de batting zone blijven.

Coaching punten

- Hoofd en schouders moeten boven de bal zijn.
- Voorvoet beweegt naar de bal toe en de knie buigt.
- Het hoofd blijft laag.
- Zwaai het bat recht door (verticaal) om bal te slaan.

Wedstrijd (25 min): Tip en run

- Maak 2 groepen en beslis welke groep eerst gaat batten.
- De coach/gymdocent gooit de bal onderhands naar de batter toe. Batter probeert de bal weg te slaan.
- De batter moet altijd rennen naar de pion (5m afstand), maakt niet uit of hij/zij de bal raakt of niet.
- Batter krijgt een punt elke keer dat hij/zij rond de pion en terug rent. Meer punten pakken per keer is mogelijk.
- Fielders gooien de bal terug naar de coach/gymdocent, die constant de bal naar de batter blijft gooien.
- Elke batter blijft batten tot hij/zij bowled, gevangen of hit wicket is.
- De groep met de meeste punten wint.

- Batting groep maakt een rij (10m afstand van de batting zone) en om de beurt mogen ze batten.
- Fielding groep verspreidt zich in de zaal voor de stumps, met een minimum afstand van 10 m vanaf de batting zone.

Voor Batter:

- Niet dicht bij het stumps staan.
- Blijf altijd naar de bal kijken.

Voor Fielders:

- Blijf alert.
- Gooi de bal zo snel mogelijk terug naar de coach/gymdocent.
- Vang met twee handen.

▲
*Les/training 1
Introductie (5 min.)
Een korte
introductie over
cricket.*

plaats op CC Zwolle (21 mei), op Sparta in Capelle a/d IJssel (26 mei) en VRA in Amstelveen/Amsterdamse Bos (28 mei).

College Cricket

Voorts ontwikkelt de KNCB momenteel een concept voor het opzetten van een indoor scholentoernooi voor het voortgezet onderwijs in de steden waar onze verenigingen met name actief zijn: College Cricket. Het is de bedoeling dat College Cricket in het najaar van start gaat in Rijnmond, Haaglanden, Kennemerland en Amsterdam. ■

Mocht je meer informatie wensen of indien de docenten een regionale introductie cursus wensen, dan kan je altijd contact opnemen.

Marika Dickmann, Cricket Development Manager

KNCB (Royal Netherlands Cricket Board), Huis van de Sport, Wattbaan 31-49, 3439 ML Nieuwegein, Post: Postbus 2653, 3430 GB, Nieuwegein, Utrecht, NL

Contact

E: marika.dickmann@kncb.nl |
T: +31 (0)30 7513780 |
M: +31 (0) 6 245 37 100

www.kncb.nl

Wat is cricket?

Cricket is een teamsport die veel op honkbal lijkt. Cricket is heel populair in Engeland, Australië, Zuid Afrika, India en Pakistan. Ook in Nederland wordt gecricket. Het spel wordt in de lente en zomer gespeeld. Voor het spel heb je een groot rond grasveld nodig, met in het midden een strook van kort gras of een mat. Aan de korte zijden van die strook staat een hekje met drie paaltjes: het wicket. Vanaf de strook in het midden, gooit de veldpartij de bal naar de slagman van het andere team. De slagman slaat de bal weg en rent tussen de wickets, om punten te krijgen. De punten heten runs. De slagman moet er ook voor zorgen dat de paaltjes niet omgegooid worden. Als de veldpartij de bal vangt of het wicket omgooit, is de slagman 'uit'. Het team met de meeste runs, wint de wedstrijd. Je kan ook in de winter in de sportzaal cricketen.

Motiverend beoordelen

binnen de lessen turnen

Met het mengpaneel motiverend beoordelen kan een beoordeling motiverender gemaakt worden. Om dit te illustreren zijn principes uit het mengpaneel toegepast en uitgeprobeerd binnen lessen turnen aan studenten op Fontys Sporthogeschool (FSH).

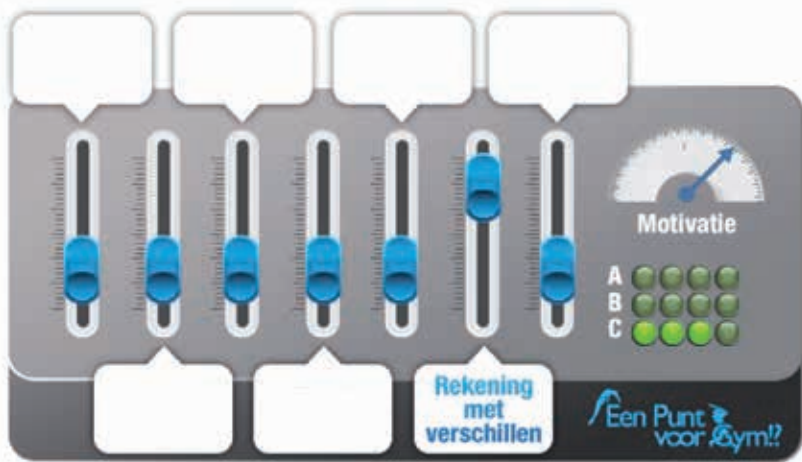
TEKST HARM VAN DEN BERGH EN PETER VAN BRUNSCHOT FOTO'S PETER VAN BRUNSCHOT

In het praktijkartikel 'Motiverend beoordelen binnen de lessen 'spel' van dit topic, wordt beschreven dat de docent het beoordelen als middel kan inzetten om het leren en de motivatie van de leerlingen positief te beïnvloeden. Ook binnen het turnonderwijs kan deze aanpak worden toegepast. De turnsectie van Fontys Sporthogeschool (FSH) heeft 'motiverender beoordelen' als uitgangspunt omarmd. Dit is onder andere voortgekomen uit interviews van de turnsectie

van FSH met het werkveld. Bij menige sectie lichamelijke opvoeding (LO) leven vragen over de wijze van toetsing. Denk vooral aan differentiatie in de toetsing, docentonafhankelijk en transparant toetsen en de mogelijkheid om leerlingen te betrekken bij de beoordeling.

Samen met het project 'Een Punt voor Gym' hebben de opbrengsten van de interviews als een katalysator gewerkt op de doorontwikkeling van de visie van de turnsectie op FSH. Dit

▲ *Rekening met verschillen*

heeft geresulteerd in het huidige turnprogramma voor de eerstejaars studenten op FSH. In dit artikel wordt een praktische uitwerking van het gebruik van een aantal elementen ('schuifjes') uit het mengpaneel gepresenteerd. Deze uitwerking geeft ook aanknopingspunten voor turnonderwijs in het voortgezet- of basisonderwijs.

Uitgangspunten

Bij de inrichting van het turnonderwijs op FSH, zijn enkele uitgangspunten gehanteerd. Ten eerste willen we beoordeling gebruiken om studenten te motiveren tot leerwinst. Verder houden we rekening met verschillen in niveaus door zogenaamde pistes in te richten. En ten slotte zijn er beoordelingscriteria ontwikkeld die op elk niveau (piste) te gebruiken zijn.

Bij de beoordeling van het leerproces spelen de eerdergenoemde psychologische basisbehoeften een belangrijke rol. Zowel tijdens de toetsing als in de lessen geven we studenten inspraak om gevoelens van autonomie en competentie te vergroten. Daarnaast dragen de actieve gezamenlijke werkvormen bij aan het vergroten van de verbondenheid tussen studenten onderling en tussen de student en de docent.

▼ *Tabel 1: beoordelingscriteria voor handstanddoorrol
Bewegen verbeteren |
Handstand doorrol*

De te toetsen bewegingsvormen zijn in pistes ingedeeld en zijn vergelijkbaar met skipistes. Ze lopen op in moeilijkheid van groen, blauw, rood naar zwart. Alle bewegingsvormen zijn vooraf

op video opgenomen en zijn daardoor inzichtelijk voor de leerling (feed-up). Om de inhoud van het werken met de pistes te illustreren, is er een voorbeeld van het handstanddoorrollen te zien op (https://youtu.be/bgwpOgo_yEY)

Naast deze piste-indeling is er een criteriumlijst per bewegingsvorm ontwikkeld. Deze criteria zijn zodanig beschreven dat ze voor alle pistes en alle variaties van die bewegingsvorm gelijk zijn (tabel 1). Het grote voordeel hiervan is dat leerlingen steeds dezelfde criteria hanteren, ook als zij voor andere, moeilijkere varianten kiezen: transparantie, gebruikswaarde, objectiviteit en docent onafhankelijkheid wordt hiermee bevorderd.

Werkvormen

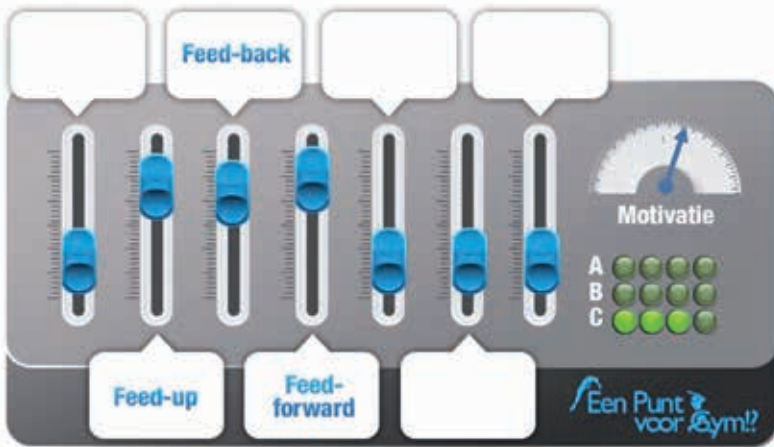
Tijdens de lessen wordt door de toepassing van verschillende werkvormen invulling gegeven aan een aantal 'schuifjes' van het mengpaneel. Daarmee wordt getracht het beoordelingsproces motiverender te laten verlopen. Deze werkvormen zijn het turnlandschap, de nulmeting en peerfeedback.

Er wordt tijdens de lessen gewerkt in een turnlandschap. In deze werkvorm is een groot aantal oefenarrangementen uitgezet (zie foto). Leerlingen kunnen binnen dit landschap de bewegingsvormen oefenen die zij belangrijk vinden. Dat kan enerzijds omdat ze zich persoonlijk uitgedaagd voelen en willen ontdekken waar hun grenzen liggen. En anderzijds om zich voor te bereiden op de uiteindelijke summatieve toets.

De ondersteuning van videobeelden en het gebruik van het beoordelingsformulier schept hierbij voor leerlingen duidelijkheid over het niveau waarop ze werken en het doel dat ze voor ogen hebben. Door de ruime keuze aan bewegingsvarianten proberen we optimaal tegemoet te komen aan de mate van *inspraak*.

Doordat in deze werkvorm iedere leerling op zijn eigen niveau bezig is, komen de

	Uitstekend (25pt)	Goed (16pt)	Matig (12)	Ontoereikend (1pt)
Lichaamshouding	Volledig rechte lichaamshouding	Licht holle rug en kleine schouderhoek	Behoorlijk holle rug en flinke schouderhoek	Lichaamsspanning ontbreekt volledig
Balans	5 seconden in balans (zonder handenverplaatsing)	2 seconden in balans (zonder handenverplaatsing)	1-2 seconden in balans (zonder handenverplaatsing)	Minder dan 1 seconde in balans
Rol	Vloeiende rol met gestrekte armen	Vloeiende rol met gebogen armen	Vierkante rol	Komt niet of moeizaam tot stand
Dynamiek van de beweging	Vloeiende, gecontroleerde beweging met ruime bewegingsuitslag	Gecontroleerde beweging met redelijke bewegingsuitslag	Niet vloeiende, ongecontroleerde bewegingsuitslag	Onvoldoende beheersing
			Totaal	

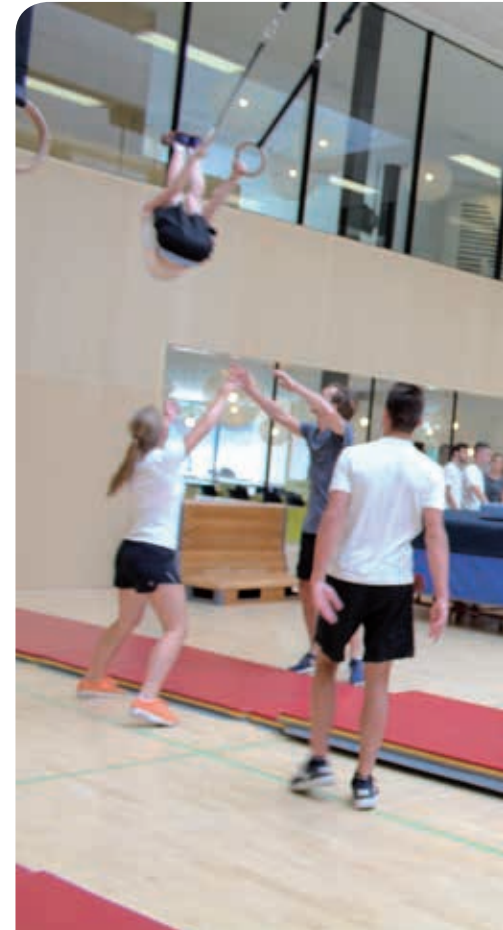

▲ *Feedback, feedforward* onderlinge verschillen veel minder nadrukkelijk naar voren (*rekening houden met verschillen*). Het veilige leerklimaat dat hierdoor ontstaat, biedt vervolgens ruimte voor de docent om met zijn expertise individuele leerhulp te geven.

De lessenreeks start met een nulmeting. Alle onderdelen van de periode staan klaar in het turnlandschap. Studenten hebben van te voren het beoordelingsformulier en de pistes moeten bestuderen. Daardoor weten ze wat hen te wachten staat en kunnen ze zich een beeld vormen van de doelstelling (*feed-up*). De bewegingsvormen die tijdens de nulmeting

beoordeeld worden, zijn zodanig ingericht en afgebakend dat er een veilig leer- en oefenklimaat ontstaat waarin leerlingen op een laag instapniveau hun bewegingsvorm kunnen demonstreren. Omdat we in deze fase van het bewegen enkel kijken naar de criteria en de moeilijkheidsgraad buiten beschouwing laten, krijgt de student gerichte *feedback* over zijn beginniveau. De nulmeting is ook de basis voor *feed-forward*. De docent is nu immers in de gelegenheid om gerichte aandachtspunten en/of tips te geven. De student besluit op basis van deze meting op welk niveau hij de bewegingsvarianten zal gaan beoefenen.

Bij aanvang van de eerste les ontvangt iedere student een beoordelingsformulier dat de gehele lessenreeks meegebracht moet worden naar de les. Tijdens het oefenen in het turnlandschap geven leerlingen elkaar *feedback* (oftewel peer-feedback) op basis van de criteria van de verschillende bewegingsvormen (tabel 1, voorbeeld beoordelingscriteria voor handstand doorrol). Een student ziet dan letterlijk wat zijn vooruitgang is (*gevoel van competentie*), omdat op datzelfde formulier ook de uitslag van de nulmeting staat weergegeven. In eerste instantie is dit een georganiseerde peerfeedback. We vragen de studenten namelijk samen de bewegende medestudent van feedback te voorzien. Deze

vorm van peerfeedback dwingt hen niet alleen bezig te zijn met het verbeteren van het eigen bewegen, maar ook gericht te kijken naar het bewegen van de ander (*bewegen regelen*).

De docent draagt tijdens het oefenen bij aan een positief leerklimaat door studenten te begeleiden in hun leerproces. Hij voorziet hen van feedback en tips om een nog beter leerresultaat te bewerkstelligen. Naarmate de lessenreeks vordert, worden leerlingen steeds meer gestimuleerd om zelf op zoek te gaan naar oplossingen voor bewegeproblemen waar ze tegen aan lopen (*gevoel van autonomie*). Bij handstanddoorrollen bedenken studenten dan bijvoorbeeld zelf dat je beter in staat bent om te rollen als je eerder met je schouders de mat raakt. Het oefenen voor een dikke mat zorgt daarvoor (zie foto).

Samen passen ze de materialen of de opstelling van een bewegearrangement regelmatig aan. Op die manier wordt iedere student niet alleen optimaal op zijn niveau uitgedaagd maar zijn ze ook gezamenlijk verantwoordelijk voor het individuele leerresultaat (*gevoel van verbondenheid*).

Aan het einde van de lessenreeks vindt na een groot aantal feedbackmomenten de summatieve toets plaats. Vijf bewegingsvormen (van in totaal 10) worden hierin getoetst. De docent

kiest drie van de vijf onderdelen en de student kiest er zelf twee. Deze heeft niet alleen *inspraak* over de twee onderdelen, maar ook over het niveau waarop alle onderdelen worden beoordeeld. Voor de toets van start gaat, moet de student aangeven welke piste hij gekozen heeft. Zo zou deze in het geval van handstanddoorrollen kunnen kiezen voor een blauwe piste (veilige keuze), en omdat hij beter is in het springen van een hurksprong over de kast, kiest hij daarvoor een rode piste (meer risico). De leerling heeft hierdoor veel compensatiemogelijkheden binnen de verschillende bewegingsvormen. De summatieve beoordeling zorgt door de vele momenten van feedback tijdens de lessenreeks, voor minder verrassingen. De leerlingen hebben immers het beoordelingsformulier de gehele lessenreeks gehanteerd voor feedback. Dit blijkt te zorgen voor meer rust voor, tijdens en na de summatieve toets.

Zowel de criteria als de pistekeuze hebben invloed op de beoordeling. Oplopend in moeilijkheid levert de groene piste een maximale score van 40 punten op (op een schaal van 100), blauw 60, rood 80 en zwart 100 punten. De keuze voor een goed beheerste variant van de blauwe piste kan een leerling een betere beoordeling opleveren dan een minder goed beheerste variant op de rode piste (zie het voorbeeld).

Harm van den Bergh en
Peter van Brunshot
zijn docent aan Fontys
Sporthogeschool.

Contact
h.vandenbergh@fontys.nl en
p.vanbrunshot@fontys.nl

Voorbeeld

Een student die gekozen heeft voor een variant op de blauwe piste haalt voor het criterium lichaamshouding 'goed' (16 punten), voor balans 'uitstekend' (25 punten), voor rol 'goed' (16 punten) en voor dynamiek van de beweging 'goed' (16 punten). In totaal is dit 73 punten. Deze leerling krijgt nu het maximale cijfer van 60 (omdat hij de blauwe piste heeft gedaan).

Een leerling die gekozen heeft voor een variant op de rode piste en dezelfde beoordelingen voor de afzonderlijke criteria behaalt, scoort dus 73 punten.

Tot slot

De beschreven inrichting van het turnonderwijs wordt toegepast op FSH tot grote tevredenheid van studenten en docenten. Hoewel we verwachten dat de uitgangspunten van bijvoorbeeld pistes, peerfeedback en keuzevrijheid bij het beoordelen ook in het voortgezet of zelfs basisonderwijs toe te passen zijn, is de bruikbaarheid daar nog nader te onderzoeken. De turnsectie van FSH wil dit in de komende tijd dan ook gaan oppakken. Indien je interesse hebt om hieraan mee te werken, vragen we je contact op te nemen met één van de auteurs. ■

Motiverend beoordelen

binnen de lessen Spel

Met het 'mengpaneel motiverend beoordelen' gepresenteerd eerder in dit topic, kan een beoordeling motiverender gemaakt worden. Om dit te illustreren zijn principes uit het mengpaneel toegepast en uitgetoetst binnen een lessenreeks Beeball.

TEKST GWEN WEELDENBURG, MENNO SLINGERLAND EN LARS BORGHOUTS.

In het eerste artikel ('Motivatie van leerlingen') werd zichtbaar dat motivatie een belangrijke rol speelt binnen het onderwijs, en in het bijzonder binnen de lichamelijke opvoeding (LO). Willen we onze leerlingen immers voorbereiden en enthousiasmeren voor een duurzame deelname aan de bewegingscultuur, als onderdeel van een actieve en gezonde leefstijl, dan moeten we ze hiervoor zien te motiveren. De kans is erg klein dat leerlingen die tijdens je les niet of nauwelijks gemotiveerd zijn voor deelname aan beweegactiviteiten, dit buiten de schoolcontext wel zijn. Daarnaast vertonen (autonoom) gemotiveerde leerlingen meer betrokkenheid bij en fysieke activiteit in de les lichamelijke opvoeding (LO), dan leerlingen die dat niet zijn (Lonsdale, Sabiston, Raedeke, Ha & Sum, 2009; Sierens & Vansteenkiste, 2009). Ook is bij deze leerlingen de opbrengst van het leerproces groter en van een hogere kwaliteit (Van den Bergh et al., 2012; Vansteenkiste, Ryan & Deci, 2008).

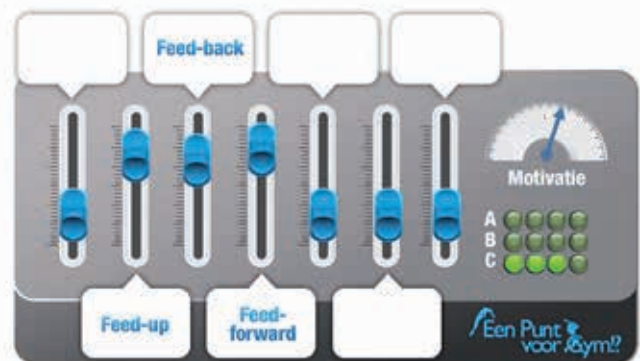
Motivatie speelt een belangrijke rol in het leerproces van de leerling. Een proces dat binnen het onderwijs vooral gestuurd wordt door evaluatieactiviteiten (beoordelingen) (Sluijsmans, 2008; Van der Vleuten & Schuwirth, 2005). Wanneer je een positieve invloed wilt uitoefenen op het leren en de motivatie van de leerling, dan lijken *formatieve* evaluatieactiviteiten onmisbaar (Pellegrino, Chudowsky & Glaser, 2001).

In het tweede artikel van dit topic ('Evalueren om te leren') is het mengpaneel motiverend beoordelen gepresenteerd en toegelicht. In dit

artikel wordt een praktische uitwerking van het gebruik van een aantal elementen ('schuifjes') uit het mengpaneel binnen de les LO weergegeven. Uitwerkingen die ontwikkeld en getest zijn tijdens de lessen LO bij leerlingen van de onderbouw op het Heerbeek College in Best.

Evalueren om te Leren bij Beeball

Schuifjes: *feed-up*, *feedback*, *feedforward*

Het is voor de motivatie en het leerproces van de leerling van belang dat hij weet wat het doel is en aan welke criteria hij moet voldoen (*feed-up*). Gedurende het leerproces dient hij informatie te krijgen over hoe de taak of leeractiviteit wordt uitgevoerd (*feedback*), en wat hij (nog) kan verbeteren om het gestelde doel te behalen (*feed-forward*). Om deze cyclus van *feed-up*, *feedback* en *feed-forward* in de lessen te implementeren zijn *feedback*formulieren ontwikkeld. Deze formulieren (zie tabel 1 en 2) zijn op basis van doelstellingen binnen de beweegleutels *Bewegen verbeteren*, *Bewegen beleven* en *Bewegen regelen* voor een lessenreeks binnen het inlijf-

en uitmaakspel 'Beeball' tot stand gekomen. De uitgewerkte tabellen 'ik als speler' (bewegingsbekwaamheid) en 'ik als teamspeler' (omgangs- en regelbekwaamheid) vind je op de kvlo-site onder vakblad uitgebreid.

Bij de opstart van de lessenreeks

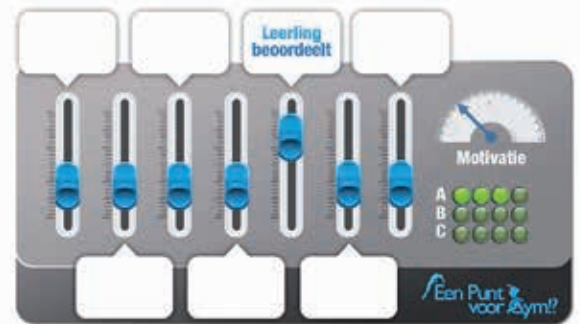
Voor aanvang van de lessenreeks kregen de leerlingen een huiswerkopdracht om de onderstaande formulieren te bestuderen. Daardoor kregen ze direct een idee waar de komende lessen aan gewerkt zou gaan worden (feed-up). Bij de opstart van de les zijn de formulieren besproken en werd toegelicht wat er van de leerlingen na vier lesweken werd verwacht. Zowel als 'speler' (bewegingsbekwaamheid) als 'teamspeler' (omgangs- en regelbekwaamheid) diende de leerlingen minimaal niveau 1 te behalen.

Al vrij snel werd merkbaar dat ook de minder motorisch getalenteerde leerlingen in de gaten kregen dat er voor hen iets te 'halen' viel. Want buiten het feit dat de nadruk bij de bewegingsbekwaamheden niet kwam te liggen op de technische (sensomotorische) vaardigheden, maar op tactische (cognitieve) vaardigheden, kon er ook gescoord worden op andere (regel-/omgangs)bekwaamheden. Tegelijkertijd werd voor de motorisch (meer) getalenteerde leerlingen duidelijk dat van hen dit keer (expliciet) meer werd verwacht dan alleen het etaleren van hun bewegingsbekwaamheden. Kortom, het verschaffen van duidelijkheid omtrent het doel beïnvloedde direct (positief) het gedrag van de leerlingen tijdens de les.

Gedurende de lessenreeks

Om leerlingen al snel een inschatting te kunnen laten maken van hun eigen bekwaamheden, zijn ze bij aanvang van de les geplaatst in diverse spelvormen. Spelvormen (bijvoorbeeld twee tegen twee plus twee Beeball; zie figuur 1), waarin direct aanspraak werd gedaan op de taken die ze als speler in het spel (zie tabel 1) moesten zien uit te voeren. Maar ook waarin de leerlingen zich moesten houden aan de (vaak op het veldje zelf) afgesproken spelregels, en elkaar diende te coachen en/of aan te moedigen. Gedurende de les werden regelmatig (korte) time-outs (per veldje) georganiseerd, waarin de leerlingen elkaar ('buddy's') aan de hand van één van de taken feedback gaven. De docent sloot hier regelmatig bij aan en probeerde de inhoud van de feedback bij te sturen middels het stellen van vragen: 'Waar moet je gaan staan op het moment dat de bal in het veld wordt gegooid/geslagen?', 'Waar moet je de bal naar toe werpen?' of 'Op welke wijze vind jij het fijn om tips van klasgenoten te krijgen?'

Schuifje: leerling beoordeelt

Op grond van deze feedback werden aandachtspunten besproken waar de leerling de komende speelronde op ging letten. Ook de docent voorzorg de leerlingen regelmatig van tips (feedforward). Na elke les kregen de leerlingen de huiswerkopdracht om op grond van de informatie die ze tijdens de les hadden verkregen, de formulieren 'ik als speler' en 'ik als teamspeler' voor zichzelf in te vullen en zichzelf te scoren (niveau 1 tot en met niveau 4). Vervolgens diende de leerling in het formulier 'ik en mijn ontwikkeling' (zie tabel 3 op de kvlo-site onder vakblad uitgebreid) aan te geven waar hij de komende les op wilde gaan letten.

Middels de bovenstaande werkwijze is niet alleen het feed-up, feedback en feedforward principe in de praktijk toegepast, ook zijn de leerlingen betrokken bij en verantwoordelijk gemaakt voor het eigen leerproces. Ondanks het feit dat de leerlingen niet gewend waren aan huiswerkopdrachten (en verantwoordelijkheid) bij het vak LO, voerde het merendeel van de leerlingen de opdrachten goed uit. Hierbij is het overigens wel van belang dat er bij aanvang van de les (kort) aandacht wordt besteed aan deze opdrachten. Door leerlingen in tweetallen elkaars opdracht te laten bekijken werd de 'last' bij de docent weggehaald en het doel (betrokkenheid bij en verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces) bereikt.

Adaptief beoordelen

Schuifje: rekening met verschillen

Zoals al eerder in dit topic werd belicht, zijn de motorische verschillen tussen leerlingen groot. Het is dan ook van belang en, gezien de wetgeving

Referenties

Lonsdale, C., Sabiston, C.M., Raedeke, T.D., Ha, A.S.C., & Sum, R.K.W. (2009). Self-determined motivation and students physical activity during structured physical education lessons and free choice periods. *Preventive Medicine*, 48: 69–73.

Pellegrino, J.W., Chudowsky, N., & Glaser, R. (2001). *Knowing what students know: The science and design of educational assessment*. Washington, DC: National Academic Press.

Sierens, E. & Vansteenkiste, M. (2009). Wanneer 'meer minder betekent': Motivatieprofielen van leerlingen in kaart gebracht. *In Begeleid zelfstandig leren*, 24, 17-36.

Sluismans, D.M.A. (2008). *Betrokken bij beoordelen* (Lectorale rede). Nijmegen: Hogeschool Arnhem en Nijmegen.

Van den Berghe, L., Vansteenkiste, M. Cardon, G., Kirk, D., & Haerens, L. (2012). Research on self-determination in physical education: key findings and proposals for future research. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 1–25, iFirst Article.

Van der Vleuten, C.P.M., & Schuwirth, L.W.T. (2005). Assessing professional competence: From methods to programmes. *Medical Education*, 39, 309-317.

Vansteenkiste, M., Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2008). Self-determination theory and the explanatory role of psychological needs in human well-being. In L. Bruni, F. Comim & M. Pugno (Eds.), *Capabilities and happiness*, 187-223. Oxford, UK: Oxford University Press.

zelfs verplicht (examenbesluit van het voortgezet onderwijs, artikel 35, beoordeling schoolexamen), om bij de beoordeling uit te gaan van de mogelijkheden van de leerling en er voor te zorgen dat iedere leerling kan voldoen aan de gestelde leerdoelen en beoordelingscriteria. Daarmee wordt voorkomen dat leerlingen al bij aanvang van het leerproces afhaken of gedemotiveerd raken, omdat ze meteen in de gaten hebben dat ze nooit aan de gestelde doelen en beoordelingscriteria kunnen voldoen. Er kan namelijk niet van iedere leerling worden verwacht dat hij in staat is een gepitchte softbal met een softbalknuppel het veld in te slaan. Laat staan dat de docent volgens deze norm iedere leerling gaat beoordelen.

Dit is de reden dat de leerdoelen en beoordelingscriteria (zie niveau 1 tot en met 4) bewust wat abstracter zijn geformuleerd. Er wordt gesproken over 'kan de bal gericht het veld in spelen', en niet over *hoe* de leerling dit moet doen. Dit is namelijk afhankelijk van het vaardigheidsniveau van de leerling. Door met spelvormen te beginnen waarin de leerling de bal al werpend het veld in speelt, kan iedere leerling succesvol deelnemen aan het spel. De meer (sensomotorisch) vaardige leerling kan dit gedurende de lessenreeks verder gaan uitbouwen naar bijvoorbeeld het slaan van

een bal liggend op een statief, of zelfs van een door een medeleerling getosste bal.

Ook voor de rol van verdediger werden oplossingen bedacht om iedere leerling in de gelegenheid te stellen succesvol deel te nemen aan het spel. De leerlingen hadden in deze rol de taak om de geworpen/ geslagen bal snel te verwerken en de lopers af te stoppen. Het grootste probleem hierbij vormt vaak het hanteren van de softbalhandschoen.

Door te spelen met zachte ballen, die zowel met als zonder softbalhandschoen (veilig) gevangen konden worden, mochten de leerlingen zelf kiezen of ze hier gebruik van wilde maken.

Het werken met deze voor iedere leerling haalbare doelen, de op maat te hanteren spelregels en de keuzevrijheid (autonomie) binnen kaders, had een positief effect op de bewegings- en belevingservaringen van de leerlingen. Ieder veldje (zes leerlingen) hanteerde zijn eigen regels en zelfs per veldje konden de spelregels per leerling verschillend zijn. De ene leerling gebruikte een softbalhandschoen, de andere niet. De ene leerling wierp de bal het veld in, dat andere sloeg de bal vanaf het statief.

▼
1: Slaan op een getosste bal

Schuifje: inspraak

Gwen Weeldenburg,
Menno Slingerland en
Lars Borghouts zijn docent
bij Fontys Sporthogeschool
Eindhoven, en lid van het
lectoraat Move to Be.

Foto's: Anita Riemersma

Contact
g.weeldenburg@fontys.nl

Door de leerlingen inspraak te geven in het ontwerp van het speelveld en de spelregels konden de leerlingen zelf de moeilijkheidsgraad bepalen van de omgeving waarin ze hun vaardigheden moesten vertonen. Zo waren er veldjes waar honk 1 en 2 erg ver uit elkaar lagen. Hiermee hadden de verdedigers het voor zichzelf moeilijker gemaakt: de speelruimte was groter en dus het tegenhouden van de bal lastiger. Bij sommige veldjes of zelfs bepaalde spelers, was een vangbal 'uit', bij andere niet. De leerling die voor zichzelf de uitdaging zocht maakte geen gebruik meer van het 'vluchthonk' (tussen het thuishonk en honk 1), de overige spelers op hetzelfde veldje (nog) wel. Kortom, iedere leerling moest voldoen

De leerling die voor zichzelf de uitdaging zocht maakte geen gebruik meer van het 'vluchthonk'

aan dezelfde beoordelingscriteria, maar de context waarin ze dit aan toonden mochten ze zelf bepalen. Daarmee wordt naast het differentiëren tijdens de les ook het differentiëren tijdens de beoordeling mogelijk.

Aanbevelingen

Het werken met de hierboven beschreven leerinhouden, leertaken, leeractiviteiten/ didactische werkvormen is aan te bevelen. Echter dient het aantal leerdoelen en beoordelingscriteria gereduceerd te worden. De hoeveelheid criteria maakte het voor sommige leerlingen te complex. Zeker gezien het feit dat binnen LO het werken met lessenreeksen van drie tot vier lessen gangbaar is, en de beschikbare onderwijs-/leertijd daarmee gering is, is het verstandig om je te richten op een paar leerdoelen die geconcretiseerd zijn middels criteria. ■

Een andere aanpak voor de klimlessen: boulderen! ¹

Gezekerd klimmen is een spannende en uitdagende vorm van bewegen, die je samen met een zekermaatje doet. Vertrouwen en teamwork zijn daarbij belangrijk. Helaas zit een les lichamelijke opvoeding waarin je routes klimt en de leerlingen leert hoe te zekeren vol valkuilen. Boulderen geeft meer mogelijkheden

TEKST FRANS MELSKENS FOTO'S: WOUTER LANCÉE EN FRANS MELSKENS

Het kost de lesgever veel tijd voordat er eindelijk écht geklommen kan worden en hij moet zijn aandacht volledig richten op een kleine groep leerlingen. Immers, als je als gediplomeerd docent LO beveiligd klimmen aanbiedt mag je zelfs mét certificaat Sportklimbegeleider Onderwijs aanvankelijk maar drie touwgroepjes van drie leerlingen per touw naast elkaar begeleiden en uiteindelijk als je daarin heel ervaren bent maximaal vier.

▼
Boulderen in Fontainbleau

Hierbij moet dan wel een goed geïnstrueerde back-up zekeraar worden ingezet, anders mag je maar twee groepjes instrueren. Dit zijn richtlijnen die gelden vanuit de NKBV en het Klimplatform LO. In een setting met een klas van tegen de 30 leerlingen dreigt continu dat je aandacht even niet op de klimactiviteit gericht is. Een ongeval met ernstig letsel ligt dan op de loer.

Gelukkig is er een geweldig alternatief, boulderen! Boulderen is voor iedereen toegankelijk. Voor een klein kind is een klein wandje met grote grepen en treden al een boulder. Voor een top boulderaar is een bijna lege wand met een paar minuscule greepjes of kleine aflopende randjes en zonder voettreetjes nog te klimmen.

Wat is boulderen?

Boulderen is de jongste tak van de klimsport, tenminste als het gaat om een sport- en wedstrijdbenadering ervan wereldwijd. Boulderen

Boulderen is het klimmen van uitgezette, korte routes op afspringhoogte en zonder beveiliging van touw, gordel en zekerapparaat

▲ *Een lokale boulderwedstrijd*

is het klimmen van uitgezette, korte routes op afspringshoogte en zonder beveiliging van touw, gordel en zekerapparaat. Boulderen wordt in de rotsen gedaan en indoor. Outdoor gebeurt dat vaak beveiligd met crashpads (draagbare, inklapbare valmatten) en soms door de boulderaar te spotten, indoor wordt boulderen gedaan boven landingsmatten.

Een boulder kan recht of schuin naar boven gaan, naar opzij (dan heet het traverseren) of een mix daarvan. Ik merk dat veel docenten LO denken dat traverseren hetzelfde is als boulderen. Dat is niet terecht. Traverseren is naar opzij klimmen, wordt meestal onder in de wand gedaan, maar kan ook hoger in de wand. Boulderen is veel meer dan traverseren. Traverseren is hooguit een onderdeel van boulderen.

Frans Melskens is auteur van het boek *Sportklimmen, spelen met evenwicht*, opleidingsdocent bij de NKBV, docent klimmen aan de Halo en hij leidt via zijn bedrijf Tendue onder meer docenten LO op om veilige en attractieve klimlessen in het onderwijs te kunnen verzorgen.

Contact
frans@tendue.nl

Net zoals bij routes klimmen is er een (aparte) moeilijkheidsgradering en zijn er diverse wedstrijdvormen, variërend van lokale wedstrijdjes met eigen spelregels (foto 2) tot internationale wedstrijden (kijk maar eens op Youtube als je 'worldcup boulderen' invult in de zoek balk).

Ook zijn er aparte regels en richtlijnen voor de beveiliging. Zie hiervoor de derde druk van het boek *Sportklimmen, spelen met evenwicht* (augustus 2014) op pagina 75 en 138.

▲ *Boulderen outdoor boven een crashpad in Fontainebleau*

Boulderen is een spectaculaire vorm van klimmen en heeft op de nominatie gestaan om als enige van acht sporten op de Olympische Spelen van 2020 te worden toegelaten. Helaas voor het boulderen is er een andere keuze gemaakt. Ondanks deze eerdere beslissing is eind juni van dit jaar besloten dat hier tijdens de Olympische Spelen van 2016 opnieuw naar gekeken wordt!

Boulderen wordt al lang gedaan vooral in de bossen rondom Fontainebleau maar kende een enorme populariteitstoename toen er rond 1995 voor het eerst internationale boulderwedstrijden werden georganiseerd.

Eind jaren '90 werden in Nederland de eerste bouldercentra geopend. Naast meer dan 45 grotere klimcentra die vooral gericht zijn op het klimmen van routes, kent ons land acht grotere boulderhallen (Eindhoven, Amsterdam, Enschede, Rotterdam, Utrecht, Amersfoort, Delft en Sittard). Daarnaast hebben veel klimhallen die gericht zijn op het klimmen van routes tegenwoordig een apart bouldergedeelte. Voor een overzicht van alle klim- en bouldercentra zie <https://www.nkbv.nl/sportklimmen/hallen/klimhallen-in-nederland#>.

De twee meest gebruikte bouldergraderingen zijn de Amerikaanse en de Franse. De Amerikaanse gradering loopt van V0 – V16, de Franse van 2 – 9a. In Europa wordt de Franse ('Fontainebleau') gradering gebruikt. De Franse route en bouldergradering lopen parallel, maar een boulder 5 is

▲ *Greep met kaartjes*

onder elke greep die gebruikt mag worden een plastic kaartje van één kleur te plaatsen. De begin en de eindgreep krijgen elk 2 kaartjes. Alleen grepen en treden die een plastic kaartje van de gekozen kleur hebben mogen worden gebruikt. Hoe plaats je de kaartjes? Je draait met een inbussleutel de betreffende greep een slagje los en schuift de kaartjes er half onder, waarna je deze greep weer vast draait. Draai de greep goed strak aan, zodat deze niet kan draaien tijdens het klimmen (blessuregevaar!). Je hoeft geen grepen te verplaatsen, zodat eventuele routes die tot boven in de wand lopen onveranderd blijven.

Tips voor het plaatsen van de kaartjes:

- je plaatst het kaartje niet aan de onderkant, want dan zie je het kaartje niet als je boven die greep uit klimt
- aan de bovenkant van de greep plaats je ook geen kaartjes, want dan trap je ze plat
- plaats de kaartjes aan die zijkant van de greep waar je vandaan komt tijdens het klimmen zodat je de kaartjes kunt zien als je naar die greep toe klimt.

In een paar minuten zet je eenvoudig een boulder uit, door al klimmend passen te verzinnen. Houd hierbij rekening met de lichaamslengte van de doelgroep in vergelijking tot je eigen lichaam. Dat wil bijvoorbeeld zeggen dat je als je zelf tamelijk lang bent geen lange passen in de boulder moet laten doen, want dan kan een brugklasser er zeker niet bij. Enig bewegingsinzicht in klimmen helpt wel bij het uitzetten van een boulder. Basisregels voor techniek en de principes van evenwichtsverlies, zoals de ‘open deur’, staan uitgelegd in hoofdstuk 4 van het boek: *Sportklimmen, spelen met evenwicht.2*. Als je de opleiding tot Sportklimbegeleider – Onderwijs hebt gevolgd, heb je die inzichten aangereikt gekregen.

In het volgende nummer komt aan bod hoe je boulderen in je les kunt aanbieden.■

▲ *Monk Bouldergym Eindhoven, de eerste grote boulderaccommodatie in Nederland*

een stuk zwaarder dan een vijfdegraads route. Zo is een Franse 5c boulder ongeveer vergelijkbaar met een 6a+/6b route.

Waarom zou je gaan boulderen in de lessen LO?

Veel scholen met een klimwand bieden klimmen aan in de vorm van gezekerd naar boven klimmen. Hieraan zijn vrij strikte regels verbonden, zoals het aantal klimgroepjes dat je maximaal onder je hoede mag nemen¹. Vanwege het steeds op de loer liggend gevaar van ernstig letsel bij een val, heeft de docent zijn volle aandacht nodig bij dit onderdeel. Als je uitgaat van een klas van 28 leerlingen en een volgens de richtlijnen toegestaan maximum aantal van negen tot twaalf klimmers, zijn er dus nog altijd zestien tot negentien leerlingen die je iets anders laat doen, een activiteit waarop je je aandacht niet of nauwelijks kunt richten. Naast het feit dat veel docenten niet opgeleid zijn tot SKB1 en er dus goed aan doen minder dan de maximaal toegestane drie (of vier) touwgroepjes onder hun hoede te nemen, is boulderen een aantrekkelijke sport om te doen, zowel voor de leerlingen als voor de docent. Voor de leerlingen is boulderen een uitdagende activiteit, waarbij de docent relatief weinig toezicht hoeft te houden. Daarnaast is het risico van een val met ernstig letsel niet zo groot.

Hoe maak je een boulder?

In de bouldercentra wordt elke boulder met grepen en treden van één kleur aangegeven. De greep waar onder in de wand twee tapejes zitten, is de begingreep (dit wordt alleen gedaan voor de handen). De eindgreep heeft 1 tapeje. Vrijwel altijd zijn de boulders van eenzelfde kleur ongeveer even moeilijk, zodat je als bezoeker meteen weet welke boulders voor jou haalbaar zijn. Maar als je een klimwand hebt met bestaande routes en je wilt die in tact laten, dan kun je boulders maken met grepen en treden van verschillende kleuren door

Frans Melskens geeft op 11 januari 2016 voor LO-docenten een workshop ‘Klimspelvormen’ bij de Hogeschool van Amsterdam, hiervoor zijn nog plaatsen. www.hva.nl/kik/inscholing.

Noten

¹ Als je het certificaat Sportklim begeleider hebt (of een diploma van minimaal vergelijkbaar niveau), mag je als docent LO maximaal drie touwgroepjes van drie leerlingen onder je hoede nemen, ervan uitgaand dat je ze overzichtelijk en op ingrijpafstand in de gaten houdt. Hierbij is het de bedoeling dat de derde leerling een goed geïnstrueerde back-up zekeraar is. Ben je met diploma/certificaat al heel ervaren als docent LO op het gebied van kliminstructie, dan mag je op deze manier vier groepjes onder je hoede nemen, mits de groep dit toelaat. Heb je niet een dergelijk diploma of certificaat dan zijn daar geen richtlijnen voor. Maar in geval van een ongeluk wordt bovenstaande mogelijk meegenomen in de beoordeling door het OM.

² In augustus 2014 is de derde sterk gewijzigde druk verschenen. Het boek kost €16,90 en is te bestellen bij het Jan Luiting Fonds.

Helpdesk Thema van de maand:

Beoordelen

Voor velen is het beoordelen bij bewegingsonderwijs nog steeds een zoektocht. Hoe beoordeel je de individuele leerling nu? Het ene kind is niet de ander en de ene 7 is niet de ander..... Beoordelen met cijfers, is dat wel wat? Of beoordeel je met een kort verslag van de vorderingen aan de hand van een leerlingvolgsysteem? Hoe inzichtelijk is het beoordelen voor de leerlingen zelf?

Vele vakdocenten en/of vaksecties zijn nog steeds zoekende naar een juiste manier van beoordelen waarin recht wordt gedaan aan de leerlingen maar ook aan het vak. Het beoordelen binnen het vak bewegingsonderwijs wordt in ieder geval anders ingericht dan vroeger het geval was. In plaats van alleen een cijfer te geven, worden er nu verschillende aspecten losgekoppeld en van elkaar onderscheiden. Ook worden de verschillende mogelijke niveau's van functioneren op elk van die aspecten concreet omschreven. Eigenlijk is beoordelen ook een verouderd begrip en moeten we het wellicht wel evalueren noemen. We willen immers de ontwikkeling of verbetering stimuleren, transparant zijn (richting zowel de leerling als ouders), specifiek en doelgericht zijn en verantwoord, daarnaast impliceert evalueren ook dat het een doorlopend proces is.

Nog een belangrijk aspect binnen het evalueren is de hanteerbaarheid voor jou als docent. Daarbij is het ook van groot belang mee te nemen welke manier van beoordelen/evalueren de leerlingen zelf nu motiveert. Werken cijfers demotiverend en welke vormen leveren dan wel gemotiveerd beweeggedrag op? Reden te meer om hier meer aandacht aan te besteden tijdens onze landelijke studiedagen en hier handreikingen voor aan te bieden. Zo vind je onder tips al een aantal handige links en kun je tijdens onze komende landelijke studiedagen dit onderwerp uiteraard terugvinden in het workshopaanbod (*4 november landelijke studiedag basis-onderwijs, 20 januari landelijke studiedag voortgezet onderwijs, datum landelijke studiedag Speciaal en praktijkonderwijs volgt*).

Huisvesting vragen

Tijdens de zomer komen er op de helpdesk nog wel wat vragen binnen. Met name op voorbereiding voor het aankomende schooljaar en daar horen ook de huisvestingsvragen bij. Op onze website kun je de FAQ huisvesting terugvinden op onze themapagina waarin veel vragen al beantwoord zijn. Klik onderstaande link aan voor de FAQ:

<http://www.kvlo.nl/hulp-en-advies/juridisch-onderwijs-cao/onderwijstypen-of-thema/thema-arbo-en-huisvesting.html>

Of het nu gaat om de inrichting, de loopafstand naar de accommodatie, de verantwoordelijkheid voor veilig materiaal of op hoeveel uren je recht hebt op een gymzaal, het is hierin terug te vinden.

Niet gevonden wat je zocht? Dan kun je uiteraard terecht op onderwijs@kvlo.nl

Boek/onderzoek:

Evalueren om te leren- Toetsen en beoordelen op school

Jos Castelijns, Mien Segers, Katrien Struyven (red.)

TIPS

Punt voor gym: beoordelen in het voortgezet onderwijs

<http://fontys.nl/Sportfolio/Projecten-2/Een-Punt-voor-gym.htm>

Onderzoek naar deelnameniveaus bewegingsonderwijs onderbouw VO:

<http://www.slo.nl/downloads/documenten/deelnameniveaus-bewegingsonderwijs-onderbouw-vo.pdf>

Overzicht leerlingvolgsystemen:

<http://www.kvlo.nl/kennisbank/publicatie/18924.html>

Hoe leuk is gym?

Tyron 9 jaar

Wij krijgen 1x per week gym van onze eigen juf en de andere keer van meester Bart. Die bouwt de hele zaal vol met allemaal leuke dingen die we dan gaan doen: aan de touwen zwaaien, hockey, klimmen allemaal dingen die we met de juf niet doen. Ik vind gym één van de leukste dingen op school, zelf zit ik op streetdance dat doen we niet met gym. Nu het mooi weer is gaan we naar buiten toe op het grasveld bij school en daar kunnen we voetballen dat vind ik ook heel leuk!

Je vindt ons terug op de website onder 'Hulp en advies'....

Redactie:

Jorieke.steenart@kvlo.nl

Help, ik krijg vandaag een cijfer!

Een pleidooi voor 'Evalueren om te Leren'

Het beoordelen van leerlingen is ingebakken in ons onderwijssysteem. Maar wat gebeurt er ondertussen met de motivatie van leerlingen voor het vak Lichamelijke Opvoeding? Hoe voelt de leerling zich wanneer hij een cijfer krijgt? Deze en vele andere vragen stonden centraal in het grootschalig 'STudent Assessment and Motivation' (STAM)-project.

TEKST CHRISTA KRIJGSMAN, E.A. FOTO'S HANS DIJKHOFF

In de eerste twee artikelen uit dit topic werd al geschreven over motivatie en beoordeling. De vraag die dan gesteld kan worden is: 'Hoe voelen leerlingen zich tijdens een beoordeling in de les lichamelijke opvoeding (LO) en wat doet dit met hun motivatie?'. Binnen de onderzoeken van Krijgsman et al. (2015) en Maes et al. (2015)

werd de invloed van beoordeling in de les LO op de ervaringen van de leerlingen onderzocht. Deze onderzoeken werden gebaseerd op de zelfdeterminatietheorie en Evalueren om te Leren (zie eerste twee artikelen van dit topic). Twee onderzoeksvragen stonden hierin centraal: (1) 'Verschillen gevoelens van competentie, motivatie en angst in een les waarin een cijfer gegeven werd, in vergelijking tot een les waarin geen cijfer gegeven werd?' en (2) 'Beïnvloedt het toepassen van 'Evalueren om te Leren' de gevoelens van competentie, motivatie en angst?'. Leerlingen vulden twee vragenlijsten in tijdens één lessenreeks: één aan het einde van de eerste les en één aan het einde van de laatste les. In de laatste les werd een cijfer gegeven. Achtendertig docenten met ieder één klas (in totaal 724 leerlingen) uit het Vlaamse voortgezet onderwijs namen deel aan dit onderzoek. Alle onderwijsniveaus waren vertegenwoordigd.

▼ **Figuur 1.** Verschillen tussen een les met en zonder cijfer. Bijvoorbeeld voor competentie: hoe groter de letters, hoe meer gevoelens competentie.

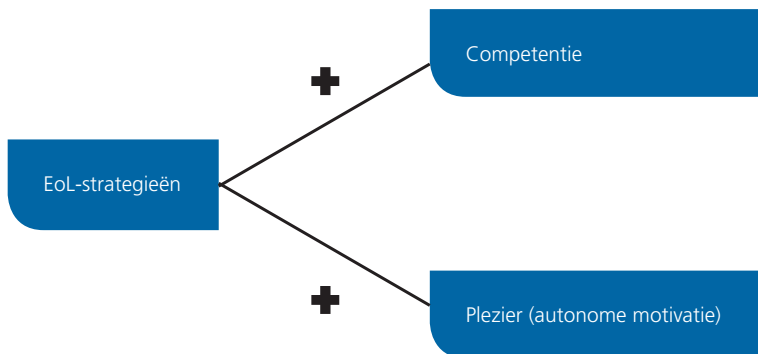
▼ **Help ik krijg vandaag een cijfer**

Nathalie staat in de rij om hoog te springen voor een cijfer. Haar handpalmen zijn helemaal bezweet en ze heeft knikkende knieën. 'Iedereen gaat dadelijk zien dat ik het moeilijk vind om over 95cm te springen. En als ik het dan niet haal, moet ik gaan zitten op de bank. Ik durf niet.'

Bij de beoordelingen in het huidige onderwijs in lichamelijke opvoeding (LO) ligt de nadruk

op de summatieve functie van beoordelen: een indicatie van het behaalde niveau door middel van het geven van een cijfer. Met het geven van een cijfer wordt hierbij vaak de lessenreeks over een bepaald onderwerp afgesloten en wordt de leerling vaak vergeleken met klasgenoten of met criteria en normen die voor iedere leerling gelijk zijn (bijvoorbeeld afstanden tijdentabellen bij atletiekonderdelen). Uit

	Zonder cijfer	Met cijfer
Competentie	'Tijdens de afgelopen les LO, voelde ik mij een mislukking door de fouten die ik maakte.'	'Tijdens de afgelopen les LO, voelde ik mij een mislukking door de fouten die ik maakte.'
Angst	'Ik dacht aan hoe slecht ik het deed in vergelijking met de andere leerlingen.'	'Ik dacht aan hoe slecht ik het deed in vergelijking met de andere leerlingen.'
Plezier (autonome motivatie)	'Tijdens de afgelopen les LO werkte ik mee omdat ik deze les leuk vond.'	'Tijdens de afgelopen les LO werkte ik mee omdat ik deze les leuk vond.'
Druk (gecontroleerde motivatie)	'Tijdens de afgelopen les LO werkte ik mee omdat de docent dan pas tevreden zou zijn.'	'Tijdens de afgelopen les LO werkte ik mee omdat de docent dan pas tevreden zou zijn.'

▲ *Figuur 2. Verband tussen EoL-strategieën en gevoelens van competentie en plezierbeleving (autonome motivatie).*

eerder onderzoek bij cognitieve vakken, blijkt dat ongeveer 30% van de leerlingen gevoelens van angst ervaart bij een dergelijke manier van beoordelen (Huberty, 2009). In de les LO is de vaardigheid van de leerling echter zeer zichtbaar voor klasgenoten (zie voorbeeld Nathalie), wat de mogelijkheid tot onderlinge vergelijking nog kan vergroten. Deze onderlinge vergelijking zou gevoelens van vernedering en angst kunnen doen toenemen (Trout & Graber, 2009). De resultaten van het huidige onderzoek tonen aan dat leerlingen zich inderdaad minder competent voelen in een les waarin een cijfer gegeven wordt in vergelijking met een les waarin geen cijfer gegeven wordt. Sterker nog, leerlingen voelen zich meer gefrustreerd in hun gevoelens van competentie, ze ervaren minder plezier (minder autonome motivatie), meer druk (gecontroleerde motivatie) en meer angst in een les waarin een cijfer gegeven wordt in vergelijking tot een les waarin geen cijfer gegeven wordt (zie figuur 1, waarin ook voorbeelden van vragen gegeven worden). Naar aan-

Naar aanleiding van deze onderzoeksresultaten lijkt het belangrijk om je als docent af te vragen wat je met een beoordeling wilt bereiken

Christa Krijgsman is promovenda bij de vakgroep Educatie aan de Universiteit Utrecht en bij de vakgroep Bewegings- en Sportwetenschappen aan de Universiteit Gent, met financiële ondersteuning van een promotiebeurs voor leraren van NWO. Daarnaast is zij docent LO aan het Sint-Janslyceum te 's-Hertogenbosch.

Jolien Maes is promovenda bij de vakgroep Bewegings- en Sportwetenschappen aan de Universiteit Gent.

Dit onderzoek is tot stand gekomen onder begeleiding van Leen Haerens (Universiteit Gent), Greet Cardon (Universiteit Gent), Isabel Tallir (Universiteit Gent), Jan van Tartwijk (Universiteit Utrecht) en Lars Borghouts (Fontys Sporthogeschool).

leiding van deze onderzoeksresultaten lijkt het belangrijk om je als docent af te vragen wat je met een beoordeling wilt bereiken. Uitgaande van de zelfdeterminatietheorie kan een beoordeling meerdere doelen hebben, al dan niet om een cijfer te geven. Een beoordeling kan informerend of controlerend zijn (Ryan & Weinstein, 2009). Een voorbeeld van een informerend beoordeling is wanneer docenten de beoordeling gebruiken om te ontdekken waar leerlingen in hun leerproces zijn en zo te kunnen bijsturen. Bijvoorbeeld, Nathalie zou naar aanleiding van haar sprong informatie kunnen krijgen zoals 'Tijdens je aanloop rem je nu af voordat je gaat springen. Probeer juist te versnellen'. Een voorbeeld van een controlerende beoordeling is wanneer de beoordeling wordt

gebruikt om een bepaald gedrag af te dwingen. Bijvoorbeeld, Nathalie wil liever niet te vaak springen omdat dan iedereen haar dan ziet. Ze doet het toch, omdat ze een cijfer krijgt. Ons onderwijssysteem benadrukt het geven van cijfers, waarmee men het leerniveau in kaart wil brengen en verantwoording wil afleggen aan ouders, directies en inspectie. Dit deel van het STAM-project geeft reden tot nadenken over onze beoordelingspraktijk. Met dit onderzoek geven we een eerste inzicht in de negatieve gevolgen (meer competentie frustratie, meer druk, meer angst) van het geven van een cijfer. Echter: we kunnen nog niet aantonen of deze negatieve ervaringen eenmalig of van langdurige aard zijn. Om dit te onderzoeken werden leerlingen het afgelopen half jaar gedurende drie lessenseries gevolgd. De gegevens van dit lopende onderzoek worden op dit moment

verwerkt, en zullen in een toekomstig artikel worden gepubliceerd. De invloed van het geven van cijfers op de behaalde leerwinst is mogelijk een interessant onderwerp voor vervolgonderzoek.

Een pleidooi voor Evalueren om te Leren

Bovenstaande bevindingen over het effect van cijfers geven op de ervaringen van de leerling zijn verontrustend. Eén van de doelstellingen voor het vak LO is dat leerlingen een leven lang actief deelnemen aan de bewegingscultuur (Brouwer et al., 2011). Hierbij is het van belang dat we leerlingen op school zo optimaal mogelijk motiveren en enthousiasmeren voor sport en bewegen, want leerlingen die positieve ervaringen opdoen in de les LO blijken fysiek actiever te zijn in hun vrije tijd en op latere leeftijd (Haerens et al., 2010). Aangezien leerlingen meer negatieve ervaringen beleven tijdens een les waarin een cijfer gegeven wordt, in vergelijking met een les LO waarin geen cij-

Dankzij meer gevoelens van competentie, dalen de gevoelens van angst

fer gegeven wordt, is het belangrijk op zoek te gaan naar methoden om voornamelijk positieve ervaringen te stimuleren bij leerlingen in de les LO. Om die reden werd in het huidige STAM-project bekeken of Evalueren om te Leren (EoL)-strategieën, zoals bijvoorbeeld feed-up, feedback en feedforward uit het mengpaneel motiverend beoordelen (zie het tweede artikel uit dit topic), hier een mogelijke bijdrage aan zouden kunnen leveren. Resultaten van dit onderzoek tonen aan dat wanneer leerlingen meer EoL-strategieën ervaren, ze meer gevoelens van competentie beleven. Dankzij meer gevoelens van competentie, dalen de gevoelens van angst. Ook ervaren ze in die situatie meer plezier en minder druk (meer autonome en minder gecontroleerde motivatie). Met andere woorden, de EoL-strategieën blijken leerlingen positieve ervaringen te geven.

Om leerlingen bekwaam te maken voor een actieve, gezonde leefstijl (Brouwer et al., 2011), is het *beter leren bewegen*, naast het motiveren, ook een belangrijke doelstelling. Tijdens het leren bewegen, ervaren leerlingen in de les LO soms druk (gecontroleerde motivatie). Is dit dan altijd nadelig?

Tom moet de lay-up oefenen tijdens de les LO. Hij vindt het allemaal veel te lang duren; hij wil liever gewoon spelen. Toch doet hij wat er van hem gevraagd wordt, omdat hij volgende week een goed cijfer wil halen.

Dit voorbeeld illustreert dat 'beter leren bewegen' via het uitvoeren van druk (het geven van een cijfer; gecontroleerde motivatie), tot gevolg heeft dat Tom deze activiteit enkel op de korte termijn zal uitvoeren (Ryan & Weinstein, 2009).

Sarah wil de lay-up zo goed mogelijk oefenen tijdens de les LO. Ze heeft heel goed geluisterd naar de uitleg van de docent en ook nog eens goed gekeken naar het voorbeeld. Ze vindt het een grote uitdaging om iedere keer te scoren.

Dit voorbeeld illustreert daarentegen dat 'beter leren bewegen' via plezierbeleving (de uitdaging van iedere keer scoren; autonome motivatie), tot gevolg kan hebben dat Sarah deze activiteit op lange termijn ook vol zal houden (Ryan & Weinstein, 2009). Daarnaast blijkt uit onderzoek dat leerlingen die druk ervaren tijdens de les (zoals Tom), minder betrokken zijn (bijvoorbeeld minder vragen stellen) en minder doorzetten (bijvoorbeeld eerder afhaken als een opdracht moeilijk blijkt), terwijl leerlingen die plezier beleven juist meer betrokken zijn en meer doorzetten (Aelterman, 2012). Maar in de praktijk hebben we nu eenmaal te maken hebben met gecontroleerd gemotiveerde leerlingen. Echter, gevoelens van competentie kunnen ontwikkeld worden bij iedere leerling (en dus ook diegenen die onder druk staan en daarmee gecontroleerd gemotiveerd zijn) door bijvoorbeeld lesdoelstellingen aan leerlingen te communiceren (feed-up) of een compliment te geven (feedback). Hiermee zou wellicht zowel leerwinst behaald kunnen worden én leerlingen zouden ondersteund kunnen worden in hun plezierbeleving of interesse (autonome motivatie).

Conclusie

Het krijgen van een cijfer zorgt voor negatieve ervaringen in de les LO. Leerlingen beleven minder gevoelens van competentie, minder plezier (autonome motivatie), meer druk (gecontroleerde motivatie) en meer angst vergeleken met een les waarin geen cijfer gegeven wordt. Aangezien beoordelingen door middel van cijfers deel uit maken van ons onderwijsstelsel, is het interessant om een goede balans te zoeken tussen onze onderwijsdoelstellingen en het doel van beoordelen. Onder deze onderwijsdoelstellingen verstaan we het bekwaam maken voor een levenslange deelname aan de bewegingscultuur en het optimaal motiveren en enthousiasmeren voor deze bewegingscultuur. EoL-strategieën zouden docenten LO kunnen helpen in het behalen van beide doelstellingen, aangezien ze een positieve invloed hebben op de gevoelens van competentie, plezierbeleving (autonome motivatie) en angst van de leerlingen in de les LO. ■

Contact

C.A.Krijgsman@uu.nl en/of
Jolien.Maes@UGent.be

Referenties

staan bij dit artikel op de
KVLO-site.

Interview met

Jeroen Bijl

Jeroen Bijl deed de Calo en studeerde daarna bestuurskunde. Ook deed hij aan topvolleybal en had invalbaantjes op meerdere scholen in zowel basis- als speciaal en voortgezet onderwijs. Na volleybalcoach te zijn geweest werd hij directeur van FC Zwolle. Toen werd hij gevraagd in zijn huidige functie.

Op 8 november wordt de Talentdag georganiseerd door NOC*NSF. Op basis van fysieke kenmerken worden jongeren gescreend om te kijken of ze kansrijk zijn voor bepaalde sporten. Vervolgens krijgen ze een kans om die sporten te proberen en daarin te groeien. We gingen op zoek naar de man achter dit verhaal. Een interview met Jeroen Bijl, manager Topsport bij NOC*NSF

DOOR HANS DIJKHOFF

Je bekleedt deze functie alweer ruim tien jaar. Kun je aangeven in hoeverre er veranderingen hebben plaatsgevonden?

“In de tijd dat ik dit werk doe is het beleidsveld Talentontwikkeling van Topsport steeds meer bij

NOC*NSF komen te liggen”

Pas de laatste jaren hoort de buitenwereld meer van deze tak van de organisatie. Dit heeft twee oorzaken. Enerzijds is de insteek de laatste jaren behoorlijk veranderd, anderzijds timmert NOC*NSF nu meer aan de weg.

Hoe is dat te verklaren?

“De ontwikkeling van de CTO's (centra voor topsport en onderwijs) heeft de laatste tien jaar een enorme vlucht genomen. En we hebben nu meer grip op de inhoud van de verschillende programma's en welke faciliteiten er nodig zijn. Maar ook verdelen we het geld op een andere manier. We zitten wat meer aan het stuur en hebben meer knowhow in huis op bijvoorbeeld het gebied van krachttraining, sportpsychologie en voeding. Praktijkgerichte mensen.

Wat de laatste jaren in gang is gezet, heeft nu grond gekregen. Een belangrijk ding daarbij is onderwijs en de ontwikkeling van talentcoaches. De pedagogisch/didactische kant is onderbelicht geweest. Maar ook dankzij de samenwerking met de ALO's krijgen we daar nu steeds beter zicht op.”

“Wat je vaak ziet bij talenten is dat ze erg graag willen. Maar het kost enorm veel tijd en je moet veel investeren. Dat lukt een bepaalde tijd en dan haken ze af. Gelukkig is door de inzet van de talentcoach de begeleiding beter. Ook de financiën zijn beter geregeld.

De rol van de wetenschap wordt steeds groter. Er wordt veel onderzoek gedaan. Op de CTO's worden lab-situaties neergezet. Daarnaast is er ook nog de kennisdelingskant waar coaches een beroep op kunnen doen. En innovatie staat daar continu bij.”

Vroeger, met name in de voormalige Oostbloklanden, werd je op zo vroeg mogelijke leeftijd uitgekozen voor een sport. Nu wordt er gezegd dat je je eerst meer allround moet ontwikkelen voordat je gaat specialiseren. Speelt dat nog een rol in jullie programma?

“In algemene zin is het zo dat een brede ontwikkeling kan bijdragen aan een hoger topniveau, maar er zijn ook altijd sporten waar je wel jong moet beginnen. Turnen is daar een goed voorbeeld van. Veel en goed leren bewegen op jonge leeftijd is daarentegen vaak belangrijker dan al heel specifiek te sporten. Het maakt dan niet uit of het judo is of atletiek. Onze rol daarin is dat kenbaar te maken aan de bonden en de samenleving, een soort bewustwording. Die moeten wat breder gaan denken.”

Talentdag

De Talentdag richt zich daarom ook op wat oudere jeugd, 12 – 18 jaar, in samenwerking met docenten LO en is erop gericht om leerlingen met bepaalde specifieke fysieke capaciteiten gericht naar een sport te helpen. Daardoor zie je weleens dat de transfer naar een andere sport gemaakt wordt. Bijvoorbeeld kinderen met sprintcapaciteiten die dan gaan bobsleeën maar ook een jongen die voor voetbal eigenlijk relatief lang is en vervolgens doorgaat met volleybal. Vanuit het turnen zien we de overstap naar schoonspringen. Een sport waarmee je op relatief latere leeftijd kan beginnen is roeien. En er is een mooi voorbeeld vanuit Olympic Moves waarbij een jongen die zeer ver met een vortex gooide de interesse heeft gewekt van de atletiekunie.

Wordt er nog steeds gefocust op de sporten met de meeste medaillekansen?

“Iedereen denkt dat we het over die acht sporten hebben maar dat beeld klopt niet. We focussen op drie groepen. Die bekende acht, in de tweede zitten vijftien sporten en in groep 3 zitten er ook nog een stuk of tien. Dat zijn er dus best veel bij elkaar. We hebben voor de NOC*NSF Talentdag als criterium dat het om een laat

specialisatiesport moet zijn en dat de bond een programma heeft waar een kind daadwerkelijk tot zijn recht kan komen om zich verder te ontwikkelen.

Bonden met een goede infrastructuur hebben meestal ook een goed programma. In de regio is er dan een centrale plek om te trainen. Een bond die het goed voor elkaar heeft, is de volleybalbond. Die heeft regionale talentcentra. Die structuur is belangrijk. De wielerbond heeft het ook steeds beter voor elkaar. Atletiek, honkbal en rugby zijn andere voorbeelden.

Er zijn daarin ook regionale verschillen. In het oosten is volleybal goed georganiseerd, terwijl je voor honkbal weer meer in het westen moet zijn.”

Hoe zit het op de talentdagen nu met de wildcards?

Docenten LO mogen een wildcard geven aan een leerling waarvan zij denken dat die het niveau en de fysieke eigenschappen heeft die nodig zijn voor een bepaalde sport die ze nog niet beoefenen. Deze met een wildcard voorgedragen leerlingen worden sowieso uitgenodigd voor de Talentdag. Jongeren kunnen zich ook zelf opgeven maar zij worden via een selectie op basis van de ingevulde vragenlijsten wel of niet uitgenodigd. De docent LO is dus erg belangrijk; we noemen dat 'het oog van de meester'.

Hoeveel van de leerlingen die via de wildcard zijn binnengekomen zitten nog in de diverse programma's?

Dat is zo'n 30 procent en dat is best een hoog percentage. Meer dan die zich zelf hebben opgegeven. De docenten LO hebben dus goed in de gaten welke talenten ze onder hun hoede hebben en dat mag je ook van hen verwachten. Ook wat betreft de houding van de leerlingen weten ze wat voor aanpak ze nodig hebben. De een moet het vooral leuk blijven vinden, de ander is meer een intrinsieke doorzetter.

Hier komt de pedagogisch/didactische voorsprong van de docent LO weer om de hoek kijken en daarmee kunnen ze hun leerlingen goed adviseren over deelname aan een activiteit als de NOC*NSF Talentdag.

Gaande het gesprek komen we erachter dat het eigenlijk raar is dat er niet meer wordt gevist in de vijver van docenten LO die de begeleiding van talenten op zich nemen. Terwijl er toch legio voorbeelden zijn van trainer/coaches met een ALO-achtergrond. Bijl komt zelf met zijn verhaal dat het vroeger wel anders was. “De Calo in Arnhem was wars van topsport. Er werd bijna aan je capaciteiten als docent getwijfeld als je iets met topsport deed.

Met name bij de talentcoaches zou het van grote toegevoegde waarde zijn als dat mensen zijn met

▲ *werpen met de Vortex* een ALO-achtergrond, juist vanwege die kennis op het pedagogisch/didactische vlak.

Er komt zoveel meer bij kijken als een kind het huis uitgaat. Wat speelt er dan door hun hoofd? Hoe zet je je programma in elkaar en hoe doe je je onderwijs? Hoe ga je om met je leeftijdsgenoten als je de hele dag op elkaars lip zit? Welke frustraties kunnen er vrij komen?"

NOC*NSF-collega Arjan Boonstoppel houdt zich bezig met de opleidingen en wordt ter plekke gebeld om hem te vragen in hoeverre er al iets wordt gedaan richting de ALO-opleiding. Bijvoorbeeld modules voor de opleiding tot talentcoach. "Op dit moment is er een niveau 5-opleiding die eens per jaar/anderhalf jaar wordt gegeven. De bedoeling is dat er een niveau 4-opleiding op alle ALO's komt, waarna er een doorstroom is naar niveau 5. In september dit jaar begint deze opleiding in Amsterdam en Eindhoven. Vorig jaar liep de cursus in Amsterdam en Zwolle. Het is echter niet zo dat de samenwerking met ALO's specifiek om deze gronden wordt opgezocht. Daar is nog een wereld te winnen."

Hoe verhouden wij ons tot andere landen op dit gebied?

"Ik kan niet voor alle landen spreken, maar men vindt onze infrastructuur van CTO's en NTC's geweldig. Voor veel landen is het op deze wijze omgaan met talenten nog een ondergeschoven kindje. Dat was het tot voor enkele jaren geleden hier natuurlijk ook.

In de ons omringende landen hebben de NOC's vaak geen invloed op talentontwikkeling. Dat regelen de bonden zelf. In Zweden bijvoorbeeld doen de bonden dat in samenwerking met school. Het heeft te maken met de organisatiestructuur van de sport. Bij ons is dat erg makkelijk want als we iets met breedtesport of

onderwijs willen bespreken hoeven we alleen maar naar de overkant van de gang om met onze collega's te kunnen sparren. (zitten in hetzelfde gebouw (red.)).

Vanuit Den Haag krijgen we een lumpsum bedrag. Dat mogen we naar eigen inzicht besteden, maar VWS staat er wel op dat een groot deel aan talentontwikkeling wordt besteed.

Wil je nog iets toevoegen

"Het begint met de bewustwording van een bond, dan een programma, dan de kwaliteit daarvan en dan de coach en de faciliteiten. Dat zijn allemaal stappen die zijn gezet. Nu richten we ons ook op talentherkenning en de identificatie. We kijken met bonden naar profielen waar talenten aan moeten voldoen. Het traject volgens welke de toestroom verliep, was via de vereniging naar de selecties. Dat hoort eigenlijk aan de voorkant te zitten. En dan is het rare dat het bewegingsonderwijs, dat heel bewegend Nederland tussen 6 en 15 jaar langs ziet komen, nu pas wordt ingeschakeld inschakelt. Iedere docent LO zou dit moeten willen. Niet alleen om meer medailles te halen voor Nederland, maar vooral ook omdat het goed is voor het kind zelf. Die nuance wil ik wel even aanbrengen. De kinderen houden dan plezier in het sporten. Ze doen iets waar ze gevoel voor hebben, ze goed in zijn en hebben zo veel succesbeleving. De uitval van jeugd vanaf zestien jaar bij sportverenigingen is nu vrij groot. Wellicht kunnen we dat afremmen door kinderen een goede keuze te laten maken. Dan hebben ze een goed gevoel bij hun sport en kunnen ze excelleren zonder dat daar medailles aan te pas hoeven komen. Die rol moet de docent LO nemen.

Een ander onderwerp waarvoor je lang niet altijd de handen op elkaar krijgt, is de samenwerking tussen verenigingen en onderwijs. Dat ligt ook heel vaak aan de vereniging. Ik kom zelf dus uit het volleybal en het dorp waarin ik woon heeft moeite met het binnenhalen van vooral jongens. Als je daartoe bijvoorbeeld een afspraak maakt met de plaatselijke LO-docent om clinics te geven of extra lessen in de middagen dan moet dat al helpen."

Met combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches hebben we daar al een sterke troef in handen. En het sportoriëntatie- en keuzeprogramma op de scholen laat leerlingen ook al ervaren welke sporten er in de buurt te beoefenen zijn. De ingrediënten zijn allemaal aanwezig. Het hangt alleen nog teveel af van personen of de initiatieven vruchten afwerpen. Het zou structureler aangepakt moeten worden.

De volgende afspraak dient zich alweer aan. Ik berg mijn spullen op en bedank Jeroen. Terug naar Zeist. ■

Contact

Jeroen.Bijl@nocnsf.nl

nisatiestructuur van de sport. Bij ons is dat erg makkelijk want als we iets met breedtesport of

Douchebroek

Wat een heerlijke vakantie was dit. Ik heb me goed kunnen wijden aan het ontdekken hoe een tablet werkt. Nu was het zo warm dat er weinig anders overbleef dan lekker in de schaduw te zitten en niet teveel te bewegen. En dat voor een LO-docent hoor ik je denken...

Nu had ik er weleens wat van gelezen maar was er nog niet mee in contact gekomen: de douchebroek. In onze nieuwe brugklassen zitten enkele kinderen die alleen met de onderbroek aan wilden douchen na de les. Mijn collega die ermee te maken kreeg, dook het internet op en kwam daar best veel over dit onderwerp tegen. Op de site *thuis in onderwijs.nl* stond een uitspraak van de 'Klachtencommissie onderwijsgeschillen':

Wel verplicht douchen, niet verplicht naakt douchen

Als de school douchen verplicht stelt, heeft je kind zich daar aan te houden. Wat de school niet mag verplichten, is dat je kind naakt onder de douche gaat, zo stelde de Landelijke Klachtencommissie Onderwijsgeschillen eind 2011. De uitspraak van de Klachtencommissie is interessant, omdat op veel aspecten uitvoerig wordt ingegaan:

Mag een school douchen verplicht stellen?

'De Commissie stelt voorop dat het aanleren van gezond gedrag een van de belangrijkste uitgangspunten is van bewegingsonderwijs. Douchen na de gymles valt ook onder dergelijk gezond gedrag. In zoverre mag een school de leerlingen dan ook verplichten na afloop van de gymles te douchen.'

Mag een school omwille van hygiëne naakt douchen verplicht stellen?

'Het je in bijzijn van anderen bloot tonen vergt bij vrijwel ieder mens het overwinnen van bepaalde schaamtegevoelens. Deze gevoelens ontstaan bij het ontdekken van de eigen lichamelijke grens ten opzichte van die van een ander en zullen zich – afhankelijk van tal van factoren – meer of minder krachtig ontwikkelen. De factoren die schaamtegevoel beïnvloeden kunnen van allerhande aard zijn, zoals culturele, sociale, religieuze of fysieke factoren. Vaststaat dat schaamtegevoelens nooit los van de omgeving kunnen worden beschouwd. Het – bewust of onbewust – voorbijgaan aan dergelijke gevoelens kan de grens van iemands lichamelijke integriteit overtreden.

Gelet op het voorgaande doet de vraag zich voor of er rechtvaardiging bestaat voor het dwingen van een leerling zich in de groep te ontbloten. Het nastreven van optimaal hygiënische omstandigheden is op zichzelf een goede reden om leerlingen na de gymles naakt te laten douchen. De Commissie meent echter dat het douchen met onderbroek aan niet zodanig minder hygiënisch is dat dit rechtvaardigt dat kinderen tegen hun wil of die van hun ouders hun schaamtegevoelens opzij moeten zetten. Overigens is de Commissie van oordeel dat een school wel bevoegd is aan het douchen in onderbroek nadere – hygiënische – voorwaarden te stellen, bijvoorbeeld dat de desbetreffende leerlingen geacht worden na het douchen met schoon droog ondergoed terug te gaan.'

Kan de school via de schoolgids en/of na instemming van de MR een doucheprotocol opstellen dat naakt douchen afdwingt?

'De Commissie acht het recht op lichamelijke integriteit van de leerling van zo fundamentele aard, dat geen schoolbeleid – door de MR onderschreven of niet – een uitzondering op dit recht zou rechtvaardigen.'

En toen zag mijn collega een filmpje van EditieNL waarin een douchebroek werd getoond. Natuurlijk speelt de commercie hierop in en logisch ook. Van de prijs kun je een hoop onderbroeken kopen. Dus na het douchen een schone, droge onderbroek aantrekken is misschien wel de makkelijkste oplossing of we moeten weer terug naar de aloude douchehokjes... ■

Mery Graal

is een vrouw van onbepaalde leeftijd en geeft les op een school ergens in Nederland.

Mery Graal

EUROPA

SPECIAAL REIZEN

DÉ REISSPECIALIST VOOR HET ONDERWIJS

KEURMERK
TOURINGCAR
BEDRIJF

Al bijna 50 jaar bieden wij deskundig reisadvies en zorgen wij voor een vakbekwame uitvoering van uw schoolreis naar vele Europese bestemmingen. Voor een compleet verzorgde reis tot het alleen verzorgen van uw accommodatie of vervoer: bij ons bent u aan het juiste adres.

Een reis per touringcar, vliegtuig of trein en verblijf in een hostel, hotel of gastgezin: u kunt met ons alle kanten op. En als reisspecialist voor het onderwijs zijn wij u natuurlijk graag behulpzaam bij het invullen en voorbereiden van uw educatieve reisprogramma.

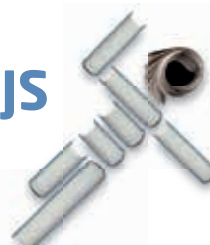
Kortom, voor een reis op maat, toegesneden op uw wensen en budget is Europa Speciaal Reizen ook uw onderwijsreispartner!
Bel of mail ons voor onze gratis reisgids of een vrijblijvende offerte!

EUROPA SPECIAAL REIZEN – POSTBUS 4 – 5397 ZG LITH – TEL 0412 481.000 – FAX 0412 481.700
offerte@europaspecialreizen.nl - www.europaspecialreizen.nl

3-daagse Parijs	vanaf € 104,00 pp
3-daagse Londen	vanaf € 109,00 pp
4-daagse Berlijn	vanaf € 90,00 pp
5-daagse Weimar/Dresden	vanaf € 139,00 pp
5-daagse Barcelona	vanaf € 159,00 pp
4-daagse Dublin	vanaf € 185,00 pp
4-daagse Kopenhagen	vanaf € 139,00 pp
6-daagse Rome	vanaf € 200,00 pp
4-daagse Sicilië	vanaf € 275,00 pp

VOOR EEN VRIJBLIJVENDE OFFERTE:
offerte@europaspecialreizen.nl
☎ 0412 - 481.000

→ BASISDOCUMENT BEWEGINGSONDERWIJS VOOR HET BASISONDERWIJS

De kern van dit boek bestaat uit twaalf leerlijnen met verschillende bewegingsthema's per leerlijn. Er is veel aandacht voor de bijbehorende kernactiviteiten, die zijn gericht op vier leeftijdsgroepen en uitgewerkt op meerdere niveaus.

Naast de uitvoerige beschrijvingen van de twaalf leerlijnen bevat het *Basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs* een beschrijving van de achterliggende uitgangspunten in een vakconcept en meer informatie over de samenstelling van een leerplan. Basisinventarislijsten voor speellokaal en gymzaal completeren het geheel.

Instructiefilms op internet

Op www.janluitingfonds.nl zijn ruim 175 instructiefilms te zien van de kernactiviteiten beschreven in dit boek. Om toegang te krijgen tot de films is een eenmalige registratie en het invoeren van een unieke code (terug te vinden in het boek) vereist. De leerlijnen, de tussendoelen en de doorgaande ontwikkeling worden in concreet leerlinggedrag zichtbaar gemaakt. De instructiefilms vormen daarmee een onmisbare aanvulling op de beschrijvingen in dit boek.

Dit standaardwerk over bewegingsonderwijs mag dan ook bij geen enkele leerkracht in het basisonderwijs ontbreken!

€52,50 incl. btw

ISBN: 978-90-72335-51-7
Volledig geactualiseerde herdruk

Te bestellen via www.janluitingfonds.nl

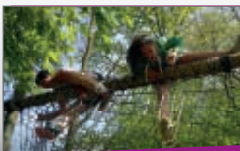
janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

→ In samenwerking met Arko Sports Media

De 'Ardennen' locatie van Nederland!

ACTIVITEITEN

OVERNACHTEN

FOOD & DRINKS

FUN!

www.markant-outdoorcentrum.nl

Markant Outdoorcentrum
Gildeweg 7
7047 AR Braamt
T. 0314-335449

Laten we de kunstnier klein maken. En de wereld van Willem weer groot.

Een draagbare kunstnier geeft Willem zijn vrijheid en energie terug. Dat is hard nodig want dialyse is geen leven, maar overleven.

Draag bij aan de draagbare kunstnier.
Sms NIER naar 4333 of geef via nierstichting.nl

Met 1 SMS doneert u eenmalig € 2,- (exclusief telefoonkosten).
Meer informatie: www.nierstichting.nl/sms.

Wintersport met uw school?

wij organiseren het voor u!

Zie ons actuele aanbod op de site en vraag uw vrijblijvende offerte op maat.

Meer dan 80 beschikbare accommodaties in de Alpen

www.grevink.nl

StilleSportzaal

realiseert in elke gymzaal een akoestiek die voldoet aan de **KVLO** en **NOC*NSF** normering

www.stille-sportzaal.nl

Honderden docenten geven inmiddels les in hun eigen Stille Sportzaal. **Nu u nog!** Kijk op de site voor onze werkwijze en referenties in uw regio.

Voorkom gehoorschade! Maak direct een afspraak voor een vrijblijvend oplossingsvoorstel voor uw gymzaal.

Acour LawaaiBestrijding b.v.
Tel. 040-2340888
info@acour.com

FLEXIBELE SCHEIDINGSWANDEN
MODULAIERE PODIUMELEMENTEN
INDUSTRIËLE OPLOSSINGEN
MAATWERK & SPECIALS

ONDERSCEID MOET ER ZIJN

Scheidingswanden voor sportaccommodaties en zwembaden

De Graaf en van Stijn BV is al meer dan 45 jaar uw betrouwbare partner bij het inrichten van uw sportaccommodatie. Met onze flexibele Trenomat scheidingswanden wordt het multifunctionele karakter van uw accommodatie maximaal benut. Voor de juiste invulling is het belangrijk dat al tijdens de planvorming van een project goed gekeken wordt of er een juiste toepassing mogelijk is. Ons projectteam bestaat uit specialisten die uw project van begin tot eind vakkundig begeleiden zodat het eindresultaat in alle facetten altijd een succes wordt.

Getuidisolatie & absorptie

Goede beheersing van de akoestiek in sportaccommodaties is zeer belangrijk. Bij plaatsing van Trenomat wanden wordt hier altijd rekening mee gehouden.

Onderhoud & Service

Onze gespecialiseerde servicedienst zorgt ervoor dat uw scheidingswanden veilig en up-to-date blijven, waardoor de levensduur van uw wand zo lang mogelijk wordt.

Maatwerk

Voor iedere situatie is er een oplossing. De Graaf en van Stijn BV staat bekend om haar maatwerk en het vermogen om mee te denken in de wensen en belangen van de opdrachtgever.

TreNoMat / De Graaf en van Stijn B.V.
www.trenomat.nl | info@trenomat.nl | +31 (0) 172 57 97 20

SKIKAMP ZOALS LEERLINGEN HET WILLEN

Skiland organiseert voor scholen en groepen de leukste skikampen met goed opgeleide CREW-Members. Waarom Skiland:

- * compleet en voordelig skikamp, waarbij alles draait om de leerling
- * CREW begeleidt leerlingen, docent heeft tijd, rust en overzicht
- * extra voordeel bij een skikamp buiten de schoolvakanties!

Meer weten?

Mail naar info@skikamp.nl voor een vrijblijvende offerte en/of onze nieuwste brochure.

www.skikamp.nl [skiland.skikampen](https://www.facebook.com/skiland.skikampen)

ZUIDERZEE
MUSEUM
ENKhuizen

BankGiroLoterij

**WATER
WERKEN**
Nieuw waterdoepark

Vooraankondiging

De studiedag voortgezet onderwijs wordt dit jaar op woensdag 20 januari 2016 in samenwerking met de Calo Zwolle georganiseerd. Het thema van de dag is 'Bewegingsonderwijs op de kaart!'

Onderwijsland is volop in beweging! 21st century skills, onderwijs 2032 en allerlei andere initiatieven 'poppen' op met als doel onze leerlingen voor te bereiden op de toekomst. Welke rol speelt bewegingsonderwijs binnen deze nieuwe ontwikkelingen of beter gezegd...welke rol kan bewegingsonderwijs spelen?

De 21st century skills zijn vaardigheden waaraan het vak lichamelijke opvoeding een belangrijke en essentiële bijdrage kan leveren. Van drills (kennis) naar skills (vaardigheden): Samenwerken, sociale vaardigheden, probleemoplossend vermogen, allerlei vaardigheden nauw verbonden met het vak lichamelijke opvoeding. Leerlingen dienen niet (meer) alleen geschoold te worden in vakinhoudelijke kennis, maar ook *of juist* in vaardigheden, motivatie en houding. Het thema 'Bewegingsonderwijs op de kaart' gaat deze dag in op de veranderende rol van de docent en de wijze waarop bewegingsonderwijs in het onderwijs van de toekomst van invloed kan zijn.

Hierbij komen o.a. thema's aan bod als digitalisering (o.a. leskaarten en analyses), onderwijs 2032, coaching en activerende gesprekstechnieken maar ook diverse thema's binnen het praktische gedeelte. Naast het op de kaart zetten van het vak bewegingsonderwijs, wordt er ook aandacht besteed aan het op de kaart zetten van de professionals die het vak bewegingsonderwijs verzorgen. Het beroep van leraar vraagt immers om

De registratie van docenten LO en de validering van LO-specifieke scholing loopt via www.registerleraar.nl. Alle leraren in het PO, VO, mbo kunnen zich hier registreren

Cursussen Levensreddend Handelen

De tweedaagse basis cursus wordt gehouden op 18 en 25 november en de extra herhalingscursus vindt plaats op dinsdag 24 november 2015 (19 /11 zit vol). Alle cursussen worden van 13.00-20.00 uur op het kantoor in Zeist gegeven.

Voor meer informatie en inschrijven kun je terecht op de homepage van de KVLO onder het kopje scholing en kwaliteit.

professioneel gedrag. Dit uit zich onder andere door het geven van goede lessen, maar ook door de bereidheid het eigen handelen en de schoolorganisatie te verbeteren. Binnen de workshops zal ook hier aandacht aan worden besteed, naast de vakinhoudelijke vernieuwingen en praktijkgerichte workshops die jullie van ons gewend zijn.

Save the date
studiedag
20 jan.
2016

Dagprogramma

09.00 - 09.30 uur	Ontvangst
09.30 - 10.15 uur	Opening en inleiding met Kristine De Martelaer (hoogleraar Universiteit van Utrecht)
10.30 - 12.00 uur	Workshopronde 1
12.15 - 13.15 uur	Lunch, inclusief pitches en presentaties projecten studenten 4LO
13.30 - 15.00 uur	Workshopronde 2
15.00 - 15.15 uur	Pauze
15.15 - 16.45 uur	Workshopronde 3
16.45 uur	Afsluiting en borrel
17.30 uur	Dinerbuffet (vooraf aanmelden via het inschrijfformulier)

Kalender

Uitgebreide informatie over alle scholingen/ evenementen? Zie de kalender op de homepage van www.kvlo.nl

Scholingen van afdelingen en opleidingsorganisaties

Afdeling Rijk van Nijmegen organiseert op 19 november de studiedag 'Goed, beter, best'. Kijk voor meer informatie op de site kvlorijkvannijmegen.nl

Reageren op vakbladartikelen? Twitter @KVLONL

contact

astrid.vanderlinden@kvlo.nl

Sporten 'met je kind'

Op YouTube zijn al veel filmpjes te zien waarbij ouders hun kind gebruiken om bepaalde lichaams oefeningen te verzwaren. Zo zie je ouders hun kind overgeven tijdens het uitvoeren van sit-ups of een kind op de rug tijdens push-ups. In Amsterdam is nu iemand gestart met een groep (over het algemeen) vrouwen die ditzelfde in groepsverband in het park doen. Voor ideeën zie energiebrigade.nl

GEZOCHT!

Leraren basisonderwijs gezocht!

De SLO zoekt leraren basisonderwijs die aan hun eigen groep (groep 7 of groep 8) bewegingsonderwijs geven en mee willen denken over een beschrijving van het vakgebied. Deze beschrijving wordt door de Inspectie van het onderwijs gebruikt om in 2016 een peiling te doen naar het niveau van bewegingsonderwijs bij kinderen. Als je belangstelling hebt, word je uitgenodigd voor een bijeenkomst op dinsdag 29 september van 17.30 - 20.30 uur in Utrecht.

Voor meer informatie kun je contact opnemen met Marco van Berkel, m.vanberkel@slo.nl. Je kunt je aanmelden bij Bianca Kuiphuis, b.kuiphuis@slo.nl.

Verkiezing Sportiefste VO-school van Nederland 2016

Werk jij op de sportiefste VO-school van Nederland? Schrijf je school dan nu in voor de verkiezing van de 'Sportiefste VO-school van Nederland 2016'. De KVLO gaat weer, in samenwerking met NOC*NSF en de Hanzehogeschool (Academie voor de Lichamelijke Opvoeding) in Groningen, op zoek naar de school met de beste aanpak voor bewegen en sport ter bevordering van een actieve leefstijl. De 9000 euro aan waardecheques is wederom beschikbaar gesteld door Bosan, Janssen & Fritsen en Nijha. Meer info: www.kvlo.nl/evenementen/sportiefste-school

Ontvang een deel van je contributie terug!

Voor KVLO-leden die werkzaam zijn in het hbo, mbo, VO (waaronder OMO), PO dan wel bij WVOI of de Kenniscentra, is het op basis van de cao's mogelijk om een deel van de contributie terug krijgen. Dit is een fiscale regeling waarbij je werkgever de contributie via jouw brutoloon verreken met de eindejaarsuitkering. Je betaalt hierdoor minder belasting over de eindejaarsuitkering en deze zal daardoor netto hoger uitvallen. Afhankelijk van je belastingtarief kan je voordeel oplopen tot ruim 90 euro per jaar!

Om in aanmerking te komen voor dit voordeel heb je een bewijs nodig van de contributie die je hebt betaald als lid van de KVLO in het lopende jaar. De betalingen zijn bijgewerkt tot 21 september.

Het betaalbewijs wordt eind september via e-mail aan je verzonden. Is je emailadres niet bij ons bekend dan sturen we het bewijs per post naar je toe. Let op: Dit bewijs moet je voor 1 november 2015 ingevuld bij je werkgever inleveren. Je werkgever zorgt vervolgens voor de administratieve verwerking.

Lerarencongres 2015

Het vak van leraar is mooi, maar ook veeleisend en continu in ontwikkeling. Daarom organiseert de Onderwijs Coöperatie voor de derde keer het Lerarencongres.

Wie

Van, voor en door de leraar – gefaciliteerd door de Onderwijscoöperatie

Wat

100 verschillende workshops, lezingen, brainstormsessies en netwerkgesprekken

Bekijk het volledige programma* in het blokkenschema op de site en stel thuis alvast je eigen programma samen. De beschrijvingen van de workshops per sector vind je daar ook *Onder voorbehoud van wijzigingen

Waar

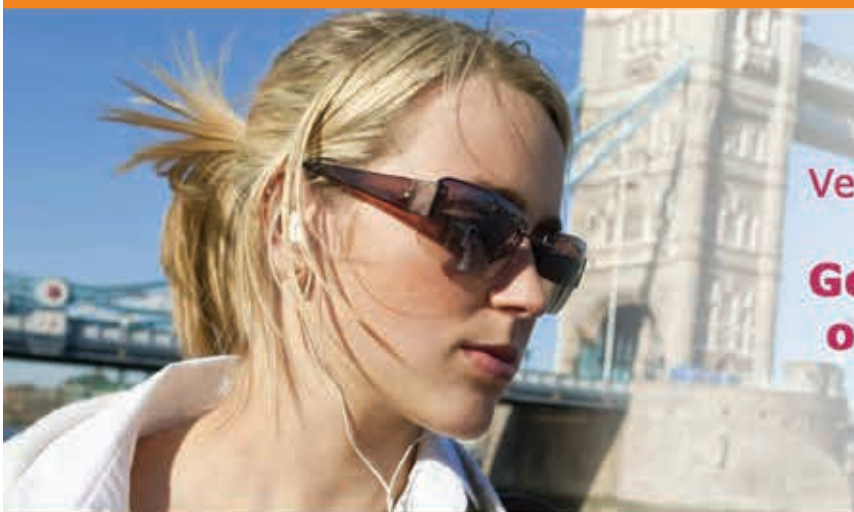
Lerarencongres 2015, Koning Willem I College, Den Bosch
7 oktober / 10.00 – 16.30 uur.

Kijk op www.onderwijscooperatie.nl/activiteiten/status-en-imaago/lerarencongres/

onderwijs
coöperatie
van, voor en door de leraar

SCHOOLREIZEN, WERKWEKEN EN STUDIEREIZEN

Verrassende stedentrips

**Geheel verzorgd en
onbezorgd op reis**

Actieve groepsreizen

**Spetterende
survivals!**

Voordelig op wintersport

**Supercool en ijskoud
de leukste!**

DUKE TRAVEL Groepsreizen op maat

Zie onze nieuwe website: www.duketraavel.nl

Mail: info@duketraavel.nl Tel: 0227-549450

SNOWBREAKS.NL

BY ROCKS 'N RIVERS

"Je gaat met leerlingen op pad en kunt er voor de volle 100% op vertrouwen dat de reis veilig en goed georganiseerd is."

Outdoor Sportdagen

Survivalkampen

Bergsportkampen

Wintersportkampen

"De samenwerking tussen Rocks 'n Rivers, leerlingen en docenten verliep fantastisch."

ROCKS 'N RIVERS

OUTDOOR & EVENEMENTEN

